

**UCHWAŁA NR 278/XXXIII/2013
RADY MIEJSKIEJ W PRASZCE**

z dnia 27 sierpnia 2013 r.

w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Praszka na lata 2013-2016

Na podstawie art. 18 ust.2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2013r. , poz.594) oraz art. 87 ust. 1,3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. nr 162, poz.1568 z późn. zm.) po uzyskaniu opinii Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Rada Miejska w Praszce uchwała:

§ 1.

Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Praszka na lata 2013-2016 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Praszki.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

Przewodniczący Rady

mgr Bogusław Łazik

Załącznik
do Uchwały Nr 278/XXXIII/2013
Rady Miejskiej w Praszce
z dnia 27 sierpnia 2013 r.

**PROGRAM
OPIEKI NAD
ZABYTKAMI
GMINY
PRASZKA
NA LATA
2013 - 2016**

Autor:

mgr Halina Łabęcka
Bytom, ul. Nickla 27/9

Opracowano w okresie:

grudzień 2012 r.

SPIS TREŚCI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

1. Wstęp	s. 4
2. Podstawy prawne opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	s. 5
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami	s. 5
3.1. Uwarunkowania prawne	s. 5
3.2. Organy ochrony zabytków	s. 7
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	s. 8
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad Zabytkami	s. 8
4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	s. 11
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	s. 11
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)	s. 11
5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	s. 12
5.2.1. Zarys historii gminy	s. 12
5.2.2. Krajobraz kulturowy	s. 14
5.2.3. Zabytki nieruchome	s. 14
5.2.4. Zabytki ruchome	s. 15
5.2.5. Zabytki techniki	s. 15
5.2.6. Zabytki archeologiczne	s. 15
5.2.7. Zabytkowe układy zieleni kształtowanej	s. 15
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	s. 15
5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków	s. 17
5.4.1. Obiekty do wykreślenia z gminnej ewidencji zabytków	s. 19
5.4.2. Rozszerzenie spisu adresowego	s. 20
5.4.3. Zabytki archeologiczne	s. 20
5.4.4. Zabytki ruchome	s. 29
5.4.5. Zabytki techniki	s. 29
5.4.6. Zabytkowe układy zieleni kształtowanej	s. 30
5.4.7. Strefy ochrony konserwatorskiej	s. 30
5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	s. 34
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń	s. 34
6.1. Uwarunkowania przyrodnicze	s. 35
6.2. Uwarunkowania historyczne	s. 35
7. Założenia programowe	s. 36
7.1. Priorytety programu opieki nad zabytkami	s. 36
7.2. Kierunki działań programu opieki nad zabytkami	s. 39
7.3. Zadania programu opieki nad zabytkami	s. 40
8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami	s. 41
9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami	s. 41.
10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami	s. 42
11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków	s. 43

1. Wstęp

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. Zgodnie z brzmieniem art. 7 ust. 1 pkt. 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami.) zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy m.in. ładu przestrzennego, kultury, oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. W tezach do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zapowiadane jest tworzenie warunków prawnych do odpowiedzialnego kreowania i realizowania ochrony dziedzictwa kulturowego przez samorządy terytorialne oraz podjęcie inicjatywy legislacyjnej dla uwzględniania interesów ochrony zabytków w całym ustawodawstwie, jak również stworzenie warunków prawnych do nowego systemu finansowania ochrony i opieki nad zabytkami.

Cele i priorytety wyznaczone w programie wynikają zarówno z wymagań ustawowych, jak również podporządkowane są głównemu celowi działań samorządu, jakim jest osiągnięcie zrównoważonego rozwoju gminy, prowadzącego do poprawy jakości życia lokalnej społeczności. Podporządkowane temu jest planowanie strategiczne gminy, które łączy problematykę społeczną, gospodarczą i przestrzenną.

W programie określone zostały cele strategiczne gminy, tj.:

- zwiększenie konkurencyjności i atrakcyjności gminy,
- prowadzenie skutecznej polityki aktywizacji gospodarczej,
- zwiększenie atrakcyjności środowiska naturalnego,
- rozbudowa infrastruktury społecznej,
- zmniejszenie poziomu bezrobocia i aktywizacja zawodowa ludności,
- wysoki standard życia mieszkańców.

Gminny program opieki nad zabytkami realizować będzie zatem tę sferę działań prorozwojowych, która ma na celu poprawę funkcjonowania materialnego dziedzictwa kulturowego decydującego w znacznym stopniu o zasobach i walorach gminy.

Wszelkie działania związane z rozwojem gminy muszą opierać się przede wszystkim na jej zasobach i walorach. Wykorzystanie zarówno zasobów środowiska przyrodniczego jak i środowiska kulturowego powinny stanowić jedną z głównych polityk gminnych. Procesy rozwojowe zachodzić powinny przy zapewnieniu warunków trwania i wzbogacania materialnego dziedzictwa kulturowego. Zasoby kulturowe stanowią bowiem zarówno o atrakcyjności krajobrazu, jak też o atrakcyjności ekonomicznej regionu. Mają szansę stać się bazą w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości lokalnej. Podniesienie jakości warunków życia mieszkańców, co nie zawsze jest uświadamiane, jest związane bezpośrednio z jakością przestrzeni kulturowej gminy.

W kreowaniu wizerunku gminy o wysokiej jakości środowiska życia ważne funkcje pełni zatem kultura w jej szerokim rozumieniu:

- integracji społeczności przy pomocy określonych wartości i ideałów kulturowych,
- komunikująca i sublimacyjna służąca porozumiewaniu się społeczności,
- adaptacji, polegająca na udostępnieniu określonych wzorów kulturowych,
- przekazywania dziedzictwa kulturowego.

2. Podstawy prawne opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Podstawą prawną sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami są przepisy ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami.) oraz rozporządzenia Ministra Kultury z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków (Dz. U. 2011 nr 113 poz. 661).

Ustawa wprowadziła obowiązek sporządzania przez samorządy zarówno wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych programów opieki nad zabytkami.

Zgodnie z art. 87 w/w ustawy Burmistrz Gminy i Miasta Praszka sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami.

Gminny program opieki nad zabytkami podlega uchwaleniu przez radę gminy, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Program ogłaszany jest w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

Z realizacji programu Burmistrz sporządza, co dwa lata, sprawozdanie, które przedstawia się Radzie Miejskiej.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określiła zasadnicze cele programowe opieki nad zabytkami:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami.

3.1. Uwarunkowania prawne:

Podstawą prawną, ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami), regulująca w sposób całościowy pojęcia zabytku, ochrony i opieki nad zabytkami, form ochrony, kompetencje organów ochrony zabytków, w tym administracji rządowej i samorządowej, formy finansowania opieki nad zabytkami, ich ewidencjonowania itp. Obowiązująca ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadziła pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami:

Ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków, udarem

nianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków, przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę kontrole stanu zachowania i przeznaczenia zabytków, uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkiem w rozumieniu ustawy sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury.

Zgodnie z art. 6. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami przez *zabytek* rozumiana jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Za **zabytki nieruchome** uznaje się krajobraz kulturowy, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości bądź instytucji.

Za **zabytki ruchome** uznaje się dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty oraz pamiątki historyczne, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne oraz przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytkami archeologicznymi są pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ustawowej ochronie podlegają również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Ustawa (art. 7) reguluje następujące formy ochrony zabytków:

wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków;

Zgodnie z art. 9. ustawy do rejestru zabytków wpisuje się **zabytek nieruchomy** na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku.

Zgodnie z art. 10. ustawy do rejestru wpisuje się **zabytek ruchomy** na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki Konserwator Zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

Sposób prowadzenia rejestru oraz ewidencji zabytków określa rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2011 Nr 113, poz. 661).

uznanie za pomnik historii zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego, o szczególnej wartości dla kultury, przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego;

utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi, charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej; park kulturowy można utworzyć na podstawie uchwały rady gminy, po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;

ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, dotyczące w szczególności zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia; innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych; w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy ustala się również, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

3.2. Organy ochrony zabytków

Zgodnie z art. 89 ustawy o ochronie zabytków organami ochrony zabytków są:

1. minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
2. wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Art. 90. ustawy stanowi, że:

Generalny Konserwator Zabytków jest sekretarzem lub podsekretarzem stanu w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Do zadań wykonywanych przez **Generalnego Konserwatora Zabytków** należy, w szczególności:

- opracowywanie krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju;
- podejmowanie działań związanych z wspieraniem rozwoju regionalnego i realizacją kontraktów wojewódzkich w sprawach opieki nad zabytkami;
- prowadzenie krajowej ewidencji zabytków i krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem;
- wydawanie decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz przepisach odrębnych;
- organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie przestrzegania oraz stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- nadzór nad działalnością Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków;
- promowanie badań naukowych w zakresie konserwacji zabytków;
- organizowanie szkoleń dla służb konserwatorskich;
- organizowanie konkursów promujących opiekę nad zabytkami, w tym przyznawanie wyróżnień, nagród pieniężnych lub rzeczowych;
- opiniowanie wniosków o nadanie odznaki "Za opiekę nad zabytkami";
- współpraca z organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków;
- organizowanie szkoleń w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- podejmowanie działań dotyczących troski o zabytki związane z historią Polski, pozostające poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Do zadań wykonywanych przez **Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków** należy w szczególności (art. 91.4. ustawy):

- realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
- sporządzanie, w ramach przyznaných środków budżetowych, planów finansowania ochrony

zabytków i opieki nad zabytkami;

- prowadzenie rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gromadzenie dokumentacji w tym zakresie;
- wydawanie, zgodnie z właściwością, decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych;
- sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach oraz badań archeologicznych;
- organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
- opracowywanie wojewódzkich planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz koordynacja działań przy realizacji tych planów;
- upowszechnianie wiedzy o zabytkach;
- współpraca z innymi organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków.

Przy ministrze właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego działa **Rada Ochrony Zabytków** jako organ opiniotwórczo-doradczy w sprawach realizacji polityki Rady Ministrów w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Przy Generalnym Konserwatorze Zabytków działa **Główna Komisja Konserwatorska** jako organ opiniotwórczy do spraw działań konserwatorskich podejmowanych przy zabytkach.

Przy Wojewódzkim Konserwatorze Zabytków działa **Wojewódzka Rada Ochrony Zabytków** jako organ opiniotwórczy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Narodowy Instytut Dziedzictwa wraz z ośrodkami regionalnymi (dla województwa opolskiego powołany został Oddział Terenowy w Opolu) - zajmuje się problematyką rozpoznania, dokumentacji i ochrony dziedzictwa kulturowego.

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Konstytucyjnym obowiązkiem Państwa (art. 5 I 6 Konstytucji RP) jest ochrona dziedzictwa kulturowego. Zabytki i ich wartości niematerialne są dobrem wspólnym, a dbałość o nie nakłada art. 82 Konstytucji.

Zadaniem głównym polityki Państwa w dziedzinie ochrony zabytków jest stworzenie w najbliższej przyszłości mechanizmów, które dostosowałyby tę sferę do warunków gospodarki rynkowej. Planowane działania dotyczą sfery legislacyjnej, zmian organizacyjnych obejmujących konieczne rozszerzenie zakresu działań instytucji odpowiedzialnych za ochronę dziedzictwa kulturowego w Polsce oraz zmian w strategii i organizacji ochrony dóbr kultury.

Program krajowy określa cele i kierunki działań oraz zadania, które powinny być podjęte w szczególności przez organy i jednostki administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Celem programu krajowego jest wzmocnienie ochrony i opieki nad tą istotną materialną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce. W założeniach program ma również uporządkowanie działań w sferze ochrony zabytków poprzez wskazanie siedmiu podstawowych zasad konserwatorskich:

- zasady *primum non nocere* (po pierwsze nie szkodzić),
- zasady maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych),
- zasady minimalnej niezbędnej ingerencji (powstrzymywania się od działań niekoniecznych),
- zasady, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco,

- zasady czytelności i odróżnialności ingerencji,
- zasady odwracalności metod i materiałów,
- zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

Wymienione zasady dotyczą postępowania konserwatorów - pracowników urzędów, restauratorów dzieł sztuki, architektów, urbanistów, budowlanych, archeologów właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych.

Wyznaczone zostały w tezach do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami następujące cele działań:

W zakresie uwarunkowań ochrony i opieki nad zabytkami:

- Pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków nieruchomych. Określenie kategorii stopnia zagrożeń.
- Pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków ruchomych. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
- Pełna ocena stanu krajowego zasobu dziedzictwa archeologicznego. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń oraz wyznaczenie stref o szczególnym zagrożeniu dla zabytków archeologicznych.
- Objęcie skuteczną i zorganizowaną ochroną przynajmniej najcenniejszych zabytków techniki.
- Pełna ocena stanu krajowego zasobu pomników historii i obiektów wpisanych na listę światowego dziedzictwa. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
- Ocena stanu służb i możliwości wypełniania całokształtu zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami.
- Ocena stanu i stopnia objęcia opieką zabytków w poszczególnych kategoriach. Doskonalenie i rozwijanie oraz podnoszenie efektywności i skuteczności instytucjonalnej i społecznej ochrony i opieki nad zabytkami.
- Udoskonalenie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych w zakresie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym i zabytkami.

W zakresie działań o charakterze systemowym:

- Powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną ochrony przyrody, architektoniczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa. Realizacja powszechnych tendencji europejskich i światowych do rozszerzania pola ochrony na całe dziedzictwo kulturowe obejmujące i dobra kultury i natury (World Cultural Heritage).
- Przygotowanie strategii ochrony dziedzictwa kulturowego wytyczającej główne założenia koncepcji ochrony w Polsce. Wprowadzenie jej do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach i na wszystkich poziomach zarządzania i gospodarowania.

W zakresie systemu finansowania:

- Stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej.

W zakresie dokumentowania, monitorowania i standaryzacji metod działania:

- Tworzenie systemu i stale aktualizowanych, elektronicznych baz informacji o zasobach i stanie zabytków w Polsce i ich dokumentacji. Stworzenie warunków do realizacji ustawowego obowiązku dokumentowania wszystkich prac, przy wszystkich grupach i typach obiektów zabytkowych.
- Gromadzenie stale aktualizowanej wiedzy o stanie zachowania, postępach i wynikach prac konserwatorskich i restauratorskich, zagrożeniach, prawidłowości zarządzania i bezpieczeńs-

twie użytkowania obiektów zabytkowych oraz o innych formach ochrony dziedzictwa.

- Wypracowanie i wprowadzenie szczegółowych zasad ochrony dziedzictwa w planach zagospodarowania przestrzennego. Wypracowanie standardów zagospodarowania i estetyki zabytkowych przestrzeni publicznych.

W zakresie kształcenia i edukacji:

- Utrzymanie i doskonalenie dotychczas wypracowanego systemu kształcenia w dziedzinie konserwacji i ochrony. Zorganizowanie systemu podnoszenia kwalifikacji w każdej grupie zawodowej pracującej na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.

- Kształcenie społeczeństwa w duchu poszanowania dla autentyzmu oraz wartości materialnych i niematerialnych wspólnego, wielokulturowego dziedzictwa. Budowanie klimatu społecznego zrozumienia i akceptacji dla idei ochrony i dawności zabytków odczytywanych jako źródło tożsamości, wiedzy i dumy z przeszłości, tradycji, wiedzy o sposobie życia i pracy przodków.

- Upowszechnianie wśród właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych znajomości zasad konserwatorskich, zasad etyki i profilaktyki konserwatorskiej. Tworzenie mechanizmów ekonomicznych sprzyjających prawidłowemu traktowaniu obiektów zabytkowych.

W zakresie współpracy międzynarodowej:

- Wzmocnienie obecności Polski w światowym i europejskim środowisku działającym na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i promocja polskich osiągnięć w tej dziedzinie.

- Oparcie działań na pojęciu wspólnego dziedzictwa kultury ludzkości. Troska o ochronę polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą.

Program opieki nad zabytkami a “Narodowa Strategia Kultury na lata 2004-2020” i „Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030”.

Ogólne wytyczne do konstruowania programu gminnego zawiera przyjęta przez Radę Ministrów “Narodowa Strategia Kultury na lata 2004-2013” z 21 września 2004 r., jej przedłużenie “Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020” przyjęte w 2005 r., oraz „Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030” przyjęte uchwałą nr 239/2011 dnia 13 grudnia 2011 r., będące rządowymi dokumentami tworzącymi ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowoczesnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, a także dla wspólnoty Polski z Unią Europejską. Głównym celem strategii jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce.

Przyjęte zostały następujące priorytety:

- Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe. Działania realizowane w ramach tego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

- Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Kultury w sferze materialnej spuścizny kulturowej Polski jest Narodowy Program Kultury “Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego”. Program ten jest zgodny z Narodowym Planem Rozwoju (Ustawa z dnia 20.04.2004 r., Dz. U. z 2004 r. nr 116, poz. 1206) oraz z założeniami do Krajowego Programu Ochrony Zabytków. Podstawą do sformułowania Narodowego Programu Kultury “Ochrona Zabytków i dziedzictwa kulturowego” jest uznanie sfery dziedzictwa za podstawę rozwoju kultury i upowszechniania kultury, a także za

potencjał regionów, służący wzrostowi konkurencyjności regionów dla turystów, inwestorów i mieszkańców.

Wytyczone zostały strategiczne cele polityki państwa w sferze ochrony zabytków:

- przygotowanie skutecznego systemu prawno-finansowego wspierania ochrony i opieki nad zabytkami;
- podjęcie prac nad kompleksowym systemem edukacji na rzecz dziedzictwa;
- poszukiwanie instrumentów wzmacniających efekty działalności służby konserwatorskiej;
- ograniczenia uznaniowości konserwatorów poprzez nałożenie na nich odpowiedzialności za niezgodne z prawem postępowanie;
- intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zabytków nieruchomych

W dniu 6 września 2005 r. przyjęty został przez Radę Ministrów „Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Kultury i zachowanie dziedzictwa kulturowego”, który jest uzupełnieniem powyżej omówionych dokumentów rządowych.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Program opieki nad zabytkami gminy Praszka zgodny jest z celami polityki przestrzennej, zasadami ich realizacji oraz przyjętymi w planie kierunkami działań polityki przestrzennej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, wyznaczonymi w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego, przyjętym przez Sejmik Samorządu Woj. Opolskiego uchwałą nr XLVIII/505/2010 z dnia 28 września 2010 r. oraz Planie Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2011-2014, przyjętym przez Sejmik Samorządu uchwałą nr V/76/2011 z dnia 29 marca 2011 r.

W sferze kulturowej obejmującej system ochrony dziedzictwa kulturowego przyjęto zasady kompleksowości działań ochronnych i rewaloryzacyjnych, łączenia ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego oraz promowania regionalnych walorów dziedzictwa kulturowego.

Podstawowe cele polityki przestrzennej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego, zapisane w planie zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego dotyczą:

- zachowania dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń poprzez ochronę i rewaloryzację istniejących zasobów,
- wykorzystania obszarów i obiektów dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie cennych w skali krajowej i regionalnej dla rozwoju gospodarczego i promocji regionu.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa narodowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami programowymi wykonanymi w gminie

Instrumentem kształtowania polityki przestrzennej gminy, przy uwzględnieniu uwarunkowań wynikających z ochrony dziedzictwa kulturalnego, jest „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Praszka” przyjęty uchwałą nr 168/XVII/2000 Rady Miejskiej w Praszce z dnia 27.06.2000 r. oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Dla następujących miejscowości gminy zostały opracowane miejscowe plany zagospoda-

rowania przestrzennego:

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w rejonie ul. Głównej i Projektowanej w Przedmościu, stanowiący załącznik nr 1 do Uchwały Rady Miejskiej w Praszce nr 156/XVI/2008 z 28.04.2008 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w rejonie ulic Mickiewicza i Kolorowej w Praszce, stanowiący załącznik nr 1 do Uchwały Rady Miejskiej w Praszce nr 156/XVI/2008 z 28.04.2008 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w rejonie ul. Skłodowskiej w Praszce, stanowiący załącznik nr 1 do Uchwały Rady Miejskiej w Praszce nr 156/XVI/2008 z 28.04.2008 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w rejonie zabudowy jednorodzinnej we Wierzbii, stanowiący załącznik nr 1 do Uchwały Rady Miejskiej w Praszce nr 156/XVI/2008 z 28.04.2008 r.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1. Zarys historii gminy

Pierwotnie, na terenie późniejszej miejscowości Praszka, istniała wieś Michałów, wzmiankowana w źródłach w 1260 r., co potwierdziły też badania archeologiczne. Wieś Michałów była najpierw rycerską, później szlachecką a jej pierwszymi właścicielami wsi byli Wieruszowie. W 1392 r. król Władysław Jagiełło zezwolił Piotrowi Wierusz Kowalskiemu, ówczesnemu właścicielowi Michałowa, nadać wsi miejskie prawo niemieckie i zmienić nazwę na Praska, choć nazwa Michałów funkcjonowała jeszcze do końca XV w.¹

Rozwój osady miejskiej Praszki w XV w. związany był z jej korzystnym położeniem na szlaku handlowym łączącym Śląsk z Ziemią Wieluńską. Ponadto w okolicy Praszki, nad rzeką Prosną, występowały złoża rudy darniowej eksploatowane w XV w., które nadały Praszce charakter osady górniczej. Późniejsi właściciele Praszki oraz sąsiedniego Strojca – Nieczujowie – otrzymali w 1542 r. nowy przywilej na myto mostowe, z którego dochodów miano utrzymywać most na rzece Prośnie.²

Nieczujowie zmienili swoje nazwisko, od miejscowości, i już w 1552 r. występują jako Prascy. W 1563 r. wg rejestrów podatkowych w Strojcu istniała kuźnica o 2 kołach wodnych, natomiast w Praszce było 2 rzemieślników. W czasie pobytu w Praszce w 1620 r. król Zygmunt III, na prośbę ówczesnych mieszczan, nadał im przywilej zezwalający na utworzenie cechów. Dzięki temu przywilejowi rozwinęło się w Praszce rzemiosło, głównie kowalstwo, płóciennictwo i krawiectwo.

W czasie potopu szwedzkiego, w połowie XVII w., miasteczko zostało dotkliwie zniszczone. W 1661 r. w Praszce było 60 domów a w 1673 r. mieszkało tu 330 mieszkańców. Z początkiem XVIII w., w czasie wojny północnej Praszka padła ofiarą pożaru w 1705 r. Spłonęło wówczas 41 domów i ratusz.³ W 1 połowie XVIII w. do ruiny gospodarczej miasta przyczynili się również jego nowi właściciele - Wężykowie – pozbawiając mieszczan praw miejskich i nakładając pańszczyźniane powinności. Wypędzili też Żydów stanowiących znaczny odsetek ludności Praszki trudniących się rzemiosłem i handlem.

¹ Miasta Polskie w tysiącleciu. Pr. zbiorowa. Wrocław - Warszawa - Kraków 1967, T. II, s. 69. Także R. Rosin: Dzieje Praszki do początku XIX w. W: Nad górną Prosną. Monografia Praszki. Pr. zbiorowa. Łódź 1999, s. 265 – 275.

² Ibidem.

³ Ibidem.

Dopiero w 2 połowie XIII w., w okresie Sejmu Czteroletniego, kolejny właściciel Praszki – Wojciech Mączyński – zaczął znów odbudowywać rzemieślniczo – handlowy charakter miasta. W 1791 r. było w Praszce 158 domów zamieszkałych przez 751 osób. Około 1/3 ludności utrzymywało się z rzemiosła a handlem zajmowali się Żydzi ponownie napływający do Praszki. Mimo, iż kolejny pożar w 1791 r. znowu dotknął miasto, nie zahamowało to już szybkiego rozwoju Praszki.⁴

Na mocy decyzji Kongresu Wiedeńskiego Praszka wraz z ziemią wieluńską znalazła się w granicach Królestwa Polskiego. Już w 1808 r. w Praszce żyło 638 osób a liczba ta wzrosła do 1508 mieszkańców w 1820 r. oraz 186 domów (156 drewnianych i 30 murowanych). W 1817 r. było w Praszce 45 rzemieślników, w tym 29 szewców, a w 1827 r. liczba mieszkańców wzrosła do 1659 osób.⁵ Mimo ciągłego rozwoju Praszki w 1 połowie XIX w. jej mieszczanie nadal walczyli uciskiem feudalnym kolejnych właścicieli – hrabiego Tomasza Potockiego i jego spadkobierców.

W 1852 r. ogromny pożar zniszczył prawie całe miasto, spłonęło wówczas 419 domów, a następnie wybuchła epidemia cholery. Jednakże Praszka szybko zaczęła się podnosić ze zgliszcz, a odbudowywana była wg nowego planu regulacyjnego sporządzonego przez inżyniera powiatu wieluńskiego - Brochockiego. Już w 1861 r. żyło w mieście 2062 mieszkańców i było 216 domów, a rok później 221 domów i 2258 osób, w tym przeważającą część ludności stanowili Żydzi.⁶

W okresie powstania styczniowego w 1863 r. przez komorę celną w Praszce dokonywano przerzutów broni dla oddziałów powstańczych walczących w Królestwie Polskim. W pobliżu miasta oddział powstańców pod dowództwem Józefa Oxińskiego stoczył 11 kwietnia 1863 r. potyczkę z wojskami rosyjskimi. Dwunastu poległych powstańców pochowano we wspólnej mogile na cmentarzu w Praszce.⁷

W 1870 r. Praszka, podobnie jak większość małych miasteczek w Królestwie Polskim, została zdegradowana do rzędu osady. Mimo utraty praw miejskich nadgraniczne położenie sprzyjało dalszemu rozwojowi osady. W 1885 r. w Praszce było około 250 domów (w tym 60 murowanych) i żyło około 3000 osób. W mieście był murowany kościół parafialny katolicki i cerkiew prawosławna, szkoła początkowa, sąd gminny, poczta, apteka, ochotnicza straż ogniowa, komora celna, przytułek.⁸ Była też murowana synagoga wybudowana już w 1836 r. przez prężnie rozwijającą się gminę żydowską.⁹ Ludność trudniła się głównie szewstwem i stolarstwem, był też młyn parowy i kilka garbarni. Natomiast dobra Praszki składały się z 5 folwarków: Praszka, Rozterk, Grodziecczyzna, Raczyna i Kuźniczka. Dobra te obejmowały oprócz osady Praszka wsie: Szyszków, Wygiełdów, Strojec, Brzeziny, Proсна, Rosocha, Skotnica, Bugaj.¹⁰

Z końcem XIX w., w 1897 r., Praszka liczyła już 3131 osób, a przed wybuchem I wojny światowej, ponad 5300 mieszkańców. W tym okresie miasto było punktem zbiorczym sezonowej emigracji zarobkowej do Prus. Po wybuchu I wojny światowej Praszkę zajęli Niemcy, którzy w 1916 r. połączyli ją linią kolei wąskotorowej z Wieluniem. W latach I wojny światowej działał w Praszce jeden najlepiej zorganizowanych oddziałów Polskiej Organizacji Wojskowej. Po zakończeniu I wojny światowej miasto znalazło się w granicach

⁴ Ibidem.

⁵ Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. Pr. zbiorowa. Warszawa 1888, T.IX, s.19.

⁶ <http://www.wikipedia.pl>

⁷ Ibidem.

⁸ Słownik, op. cit. S. 18-19.

⁹ Z. Łabęcki: Karta ewidencyjna zabytków architektury i budownictwa - Synagoga ob. Dom Kultury. W: P.S.O.Z O/W Częstochowa.

¹⁰ Słownik, op. cit.

odrodzonego Państwa Polskiego odzyskując w 1919 r. prawa miejskie.¹¹

W okresie walk o zjednoczenie Śląska z Macierzą Praszka była siedzibą Ekspozytury Śląskiej na powiaty kluczborski i oleski. W 1921 r. kilkudziesięciu mieszkańców Praszki i okolicznych wsi uczestniczyło w III powstaniu śląskim, a Komitet Pomocy Powstańcom Górnośląskim, zorganizował szpital polowy dla rannych powstańców. Przez szpital przewinęło się kilkudziesięciu rannych powstańców, trzynastu, których nie przeżyło, zostało pochowanych w zbiorowej mogile, obok powstańców styczniowych, na cmentarzu w Praszce. W 1921 r. w mieście żyło 4478 mieszkańców.¹²

W okresie międzywojennym Praszka, z racji swego położenia nadgranicznego pełniła rolę ośrodka sezonowej emigracji do Niemiec. 1 stycznia 1939 r. miasto liczyło 4342 mieszkańców, z czego 1016 Żydów. 1 września 1939 r. Praszkę zajęli Niemcy, zginęło wówczas 11 ułanów polskich, pochowanych na cmentarzu w Praszce. We wrześniu 1939 r. zamordowano 21 Żydów a synagogę obrabowano i zamieniono na magazyn. Dla ludności żydowskiej 1 stycznia 1940 r. utworzono getto, gdzie przesiedlono 252 rodziny. Po likwidacji getta, gdzie żyło 1200 Żydów, wywieziono ich wszystkich do obozu zagłady w Chełmnie.¹³

Po zakończeniu II wojny światowej i wyparciu Niemców z Praszki 19 stycznia 1945 r. miasto zaczęło się odbudowywać ze zniszczeń wojennych. Ludność wzrosła ze 2100 osób w 1956 r. do 2574 w 1961 r., z rolnictwa utrzymywała się wówczas ¼ ludności. Jednakże do 1970 r. życie miasta cechowała stagnacja. Dopiero po powstaniu Zakładów Sprzętu Motoryzacyjnego POLMO Praszka zaczęła się dynamicznie rozwijać. Ludność wzrosła z 2718 osób w 1971 r., i do 6800 w 1981 r.¹⁴

5.2.2. Krajobraz kulturowy

Dziedzictwo kulturowe to ogół dorobku społeczeństwa w zakresie nauki, sztuki, architektury, oświaty, techniki, wytworzonego w trakcie jego historycznego rozwoju i przekazywanego z pokolenia na pokolenie. Składa się nań zasób rzeczy nieruchomych i ruchomych wraz ze związanymi z nim wartościami duchowymi, zjawiskami historycznymi i obyczajowymi, mającymi znaczenie dla tożsamości i ciągłości rozwoju politycznego, społecznego i kulturalnego, dowodzenia prawd i upamiętniania wydarzeń historycznych, kultywowania poczucia piękna i wspólnoty cywilizacyjnej.

Dziedzictwo kulturowe stanowi dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń, jak również dorobek naszych czasów. Najczęściej utożsamiane jest z architekturą i sztuką, jednak formy gospodarowania (np. sposoby uprawy roli), obyczaje towarzyskie, kulinaria i wiele innych przejawów życia i rozwoju społeczności stanowią również elementy dziedzictwa kulturowego.

Ze względu na szczególną wagę przypisywaną ochronie dziedzictwa kulturowego, uzyskała ona swoje umocowanie prawne, mające odzwierciedlenie również w regulacjach dotyczących opracowywania dokumentów z zakresu planowania przestrzennego. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w art. 10 stanowi, że w studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające w szczególności ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Zgodnie z art. 19 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w studium uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,

¹¹ <http://www>, op .cit.

¹² Ibidem.

¹³ Z. Łabęcki: Karta, op. cit.

¹⁴ <http://www>, op. cit.

3) parków kulturowych.

Do zabytków nieruchomych, zgodnie z art. 6 ustawy o ochronie zabytków, zalicza się w szczególności:

- krajobrazy kulturowe,
- układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane,
- dzieła architektury i budownictwa,
- dzieła budownictwa obronnego,
- obiekty techniki, a zwłaszcza kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe,
- cmentarze,
- parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni,
- miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Do zabytków archeologicznych, zalicza się: pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska i kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

5.2.3. Zabytki nieruchome

Na terenie gminy Praszka znajduje się zespół zabytków nieruchomych, liczący łącznie 118 obiektów, ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków, w tym 4 obiekty architektury i budownictwa, równocześnie wpisane do Rejestru Zabytków województwa opolskiego.

5.2.4. Zabytki ruchome

Na terenie gminy Praszka znajduje się 5 zabytków ruchomych, znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków.

5.2.5. Zabytki techniki

Na terenie gminy Praszka znajduje się 1 nieruchomy zabytek techniki, oraz 1 zabytek ruchomy techniki, oba są ujęte w Ewidencji.

5.2.6. Zabytki archeologiczne

Na terenie gminy Praszka znajdują się 195 stanowisk archeologicznych, w tym 3 stanowiska są wpisane do Rejestru Zabytków Archeologicznych województwa opolskiego.

5.2.7. Zabytkowe układy zieleni kształtowanej

Na terenie gminy Praszka znajduje się 6 zabytkowych układów zieleni kształtowanej, w tym 3 układy (cmentarze), są wpisane do Rejestru Zabytków województwa opolskiego.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Obiekty, zespoły i założenia urbanistyczne wpisane do Rejestru Zabytków objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z ustawy z dnia 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz rozporządzenia Ministra Kultury z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków (Dz. U. 2011 nr 113 poz. 661). Rygory te obowiązują niezależnie od położenia obiektu

w poszczególnych strefach ochrony konserwatorskiej lub poza strefami. Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia opolskiego Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 27.07.2011 w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych precyzuje wymagania względem osób prowadzących prace przy obiektach zabytkowych oraz tryb postępowania. Rozporządzenie określa tryb i sposób wydawania pozwoleń, w tym szczegółowe wymagania, jakim powinien odpowiadać wniosek i pozwolenie na prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, robót budowlanych w otoczeniu zabytku, badań archeologicznych, poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych w zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.

Rozporządzenie ponadto określa wymagane kwalifikacje jakie powinny posiadać osoby uprawnione do prowadzenia prac konserwatorskich badań architektonicznych lub archeologicznych, dodatkowe wymagania, jakie powinny spełniać osoby kierujące robotami budowlanymi, sposób potwierdzania posiadanych kwalifikacji i dodatkowych wymagań, standardy dotyczące dokumentacji prowadzonych prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytku ruchomym wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych.

W obrębie gminy Praszka znajdują się 4 obiekty architektury i budownictwa wpisane do Rejestru Zabytków:

1. Praszka - synagoga ul. Kościuszki, 1 połowa XIX w. – wpisana do Rejestru Zabytków pod poz. 524-XIV-64 decyzją z dnia 1.03.1950 r., nr 312/67 z dnia 30.12.1967 r. oraz nr 223/76
2. Kowale - kościół parafialny p.w. św. Wojciecha, 1833-34 r. - wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 944/67 z dnia 30.12.1967 r. i nr 208/76 oraz
3. Kowale - dzwonnica przy kościele parafialnym, 1833-34 r. - wpisana do Rejestru Zabytków pod poz. 945/67 z dnia 30.12.1967 r. oraz nr 208/76
4. Wierzbie - kościół parafialny p.w. św. Leonarda XVI, XVIII w. - wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 974/67 z dnia 30. 12. 1967 r. oraz nr 237/76.

Na terenie Gminy Praszka znajdują się 3 stanowiska archeologiczne wpisane do Rejestru Zabytków:

1. Kowale – stan. nr 8 – średniowieczny gródek stożkowaty – wpisany do Rejestru Zabytków pod nr Ks. Aa 2/98
2. Kowale – stan. nr 28 - osada produkcyjna? – wielokulturowa – wpisana do Rejestru Zabytków pod nr Ks. A/282
3. Przedmość – stan. nr 1 - cmentarzisko wielokulturowe - wpisane do Rejestru Zabytków pod nr Ks. A/329.

W Gminie Praszka znajdują się 3 zabytkowe układy zieleni kształtowanej w postaci cmentarzy parafialnych:

1. Praszka – cmentarz parafialny rzymsko-katolicki – ul. Kaliska, lata 20-te XIX w. – wpisany do Rejestru Zabytków pod poz.. A/501/89 decyzją z dnia 2. 11. 1989 r.
2. Praszka – cmentarz żydowski – Al. Kard. Wyszyńskiego, ok poł. XIX w. – wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. A/500/89 decyzją z dnia 2. 11. 1989 r.
3. Przedmość – cmentarz parafialny rzymsko katolicki, 1920 r. - wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. A/503/89 z dnia 2. 11. 1989 r.

5.4. Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków

Zgodnie z art. 21 z ustawy z dnia 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz rozporządzenia Ministra Kultury z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków „ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”. Ewidencją zostają objęte zespoły o istotnych, lokalnych walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych. Obowiązek prowadzenia Gminnej Ewidencji Zabytków nieruchomości spoczywa na burmistrze miasta i gminy (art. 22 pkt. 4 ustawy z 23.7.2003).

Gmina Praszka posiada Ewidencję, która zgodnie z wymogami jest zbiorem kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych równocześnie w wojewódzką ewidencją zabytków. Gminna Ewidencja nie jest dokumentem zamkniętym, winna być uzupełniana i weryfikowana. Jej zmiany nie powodują nieważności ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz gminnego programu opieki nad zabytkami.

Na terenie gminy Praszka Ewidencją objęto 118 obiektów zabytkowych.

Zabytki miasta Praszka

1. Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP, ul. Senatorska
2. Synagoga, ob. Miejski Dom Kultury, ul. Kościuszki
3. Kapliczka, ul. Kaliska
4. „ ”, ul. 3 Maja
5. Stacja kolejowa PKP, ul. Słoneczna
6. Wieża ciśnień, ul. Słoneczna
7. Dom – Plac Grunwaldzki 1
8. „ ” 2
9. „ ” 3
10. „ ” 4
11. „ ” 5
12. „ ” 6
13. „ ” 7
14. „ ” 8
15. „ ” 9
16. „ ” 10
17. „ ” 11
18. „ ” 12
19. „ ” 13, ob. Urząd Miasta i Gminy
20. „ ” 14
21. „ ” 15, ob. Muzeum Regionalne i Biblioteka
22. „ ” 16
23. „ ” 17
24. „ ” 18
25. „ ” 19
26. „ ” 20
27. „ ” 21
28. „ ” 22
29. „ ” 23
30. „ ” 24
31. „ ” 25

32. „ „ 26
 33. „ „ 27
 34. „ ul. Prusa 4
 35. „ ul. Senatorska 5
 36. „ „ 15
 37. „ „ 17
 38. „ „ 24
 39. „ „ 34
 40. „ ul. Słoneczna 4
 41. „ „ 6
 42. „ ul. Sienkiewicza 3
 43. „ ul. Słowackiego 11
 44. „ ul. Warszawska 2
 45. „ „ 6
 46. „ „ 20
 47. „ „ 22
 48. Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki – ul. Kaliska
 49. „ „ „ „ „ „ - nagrobek Leona Dobrowolskiego z 1862 r.
 50. Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki – ul. Kaliska – mogiła z pomnikiem ku czci bohaterów powstań narodowych
 51. Cmentarz żydowski – Al. Kard. Wyszyńskiego/Obrońców Pokoju
 52. „ „ „ „ „ „ - mogiła ku czci Żydów pomordowanych w 1942 r.
 53. Rynek – park miejski ze studnią
 54. Parowóz z wagonem osobowym – skrzyżowanie ul. Piłsudskiego i Kościuszki.

Zabytki gminy Praszka

55. Aleksandrów , nr 1 – dom
 56. „ nr 4 „
 57. „ nr 7 – stodoła
 58. „ nr 8 – szkoła, ob. siedziba Rady Sołeckiej
 59. „ nr 10 – dom
 60. „ nr 14 „
 61. „ nr 16 „
 62. „ nr 18
 63. Brzeziny, nr 88 – szkoła, ob. dom mieszkalny
 64. Gana, nr 40 – dom
 65. „ 136 „
 66. Kowale, kościół parafialny p.w. św. Wojciecha
 67. „ dzwonnica koło kościoła
 68. „ ul. Ożarowska - kapliczka
 69. „ „ 77 - remiza strażacka
 70.
 71. „ „ 6 – dom
 72. „ „ 79 „
 73. „ „ 82 „
 74. „ „ 116 „
 75. „ „ koło nr 4 – średniowieczny gródek stożkowaty

76. „ ul. Wieluńska 99 – dom
77. „ „ „ 133 „
78. „ dawny park dworski
79. Marki, nr 2 – dom
80. „ - leśniczówka
81. Przedmość, kościół parafialny p.w. Jadwigi Śląskiej
82. „ dzwonnica koło kościoła
83. „ ul. Brzozowa 9 – dom
84. „ „ 11 „
85. „ „ 13 „
86. „ ul. Główna 28 – dom
87. „ „ 30 „
88. „ „ 62 „ i stodoła
89. „ ul. Równoległa 15 – dom
90. „ „ 27 „
91. „ „ 34 „
92. „ „ 36 „
93. „ „ 53 „
94. „ „ 66 „
95. „ „ 68 „
96. „ „ 71 „
96. „ „ 75 „
97. „ ul. Wrzosowa 2 – dom
98. „ cmentarz parafialny rzymsko-katolicki
99. Strojec, ul. Długa – kaplica rzymsko-katolicka
100. „ gorzelnia
101. „ obora
102. „ ul. Częstochowska 39 – dom
103. „ „ 83 „
104. „ „ 101 – stajnie
105. „ ul. Słoneczna 20 – dom
106. Sołtysy, nr 15 – dom
107. „ nr 19 „
108. Szyszków, kaplica rzymsko-katolicka
109. Wierzbie, kościół parafialny p.w. św. Leonarda
110. „ nr 158 - plebania
111. „ nr 63 – dom
112. „ nr 66 „
113. „ nr 68 „
114. „ nr 154 „
115. „ nr 155 „
116. „ nr 170 „
117. „ cmentarz parafialny rzymsko-katolicki
118. Wygiełdów nr 10 – dom.

5.4.1. Obiekty do wykreślenia z Ewidencji

W związku z tym, iż na terenie Gminy Praszka 19 zabytków architektury i budownictwa w 2006 r., już nie istniało lub było przebudowane z zatarcią zabytkowych cech pierwotnych, nie ujęto ich wówczas w Gminnej Ewidencji Zabytków i wystąpiono z wnioskami o ich wy-

kreślenie z Ewidencji. Po akceptacji przez Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, pismem z dnia 2.11.2006 r., obiekty wykreślono z Gminnej Ewidencji Zabytków. Aktualnie do wykreślenia kwalifikują się dodatkowo następujące 3 obiekty, obecnie nie istniejące:

- Praszka, ul. Kościuszki 18 – dom - rozebrany w styczniu 2012 r.
- Praszka, ul. Piłsudskiego 38 – dawny Urząd Celny – rozebrany w 2009 r.
- Gana, nr 125 – dom – rozebrany w 2009 r.

Dla obiektów tych sporządzono wnioski o wykreślenie i po akceptacji Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków obiekty te zostaną wykreślone z Ewidencji.

5.4.2. Rozszerzenie Gminnej Ewidencji Zabytków

W ramach aktualizacji Gminnej Ewidencji Zabytków proponuje się jej rozszerzenie o 6 zabytkowych obiektów nie ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków, w tym 1 obiekt zabytkowej zieleni, 1 zabytek architektury, 1 stanowisko archeologiczne i 3 obiekty zabytków ruchomych. Są to następujące obiekty zabytkowe:

- Praszka – Rynek – park miejski ze studnią
- Praszka – Plac Grunwaldzki 16 - dom (muzeum i bank)
- Praszka – ul. Kaliska – cmentarz parafialny rzymsko-katolicki – mogiła i pomnik ku czci bohaterów powstań narodowych
- Praszka – ul. Kard. Wyszyńskiego - cmentarz żydowski – mogiła ku czci Żydów pomordowanych w 1942 r.
- Praszka – skrzyżowanie ul. Piłsudskiego i Kościuszki – parowóz z wagonem osobowym
- Kowale - ul. Ożarowska, koło nr 2 – średniowieczny gródek stożkowaty.

Dla tych sześciu zabytkowych obiektów wykonano karty adresowe, a obiekty te zostały włączone do Gminnej Ewidencji Zabytków.

5.4.3. Zabytki archeologiczne

Szczegółowe przepisy ochrony zabytków archeologicznych, zawarte zostały w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku (Dz. U. z 2003 r., Nr 152 poz. 1568 z późniejszymi zmianami) i w Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 9 czerwca 2004 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych (Dz. U. Nr 162, poz.1568). Zasady ochrony konserwatorskiej w zakresie archeologii dotyczą głównie archeologicznych zabytków nieruchomych.

Celem ochrony **stanowiska archeologicznego**, jako zabytku nieruchomego, jest zachowanie relikwów znajdujących się pod warstwą orną. Tak zlokalizowany zabytek archeologiczny narażony jest bowiem na ciągłe niszczenie (np. głęboka orka) lub jednorazowe zniszczenie (np. inwestycja ziemna). Dlatego przepisy w/w ustawy i w/w rozporządzenia określają zasady prowadzenia działań ziemnych (inwestycyjnych) w obszarze stanowisk archeologicznych oraz w ich bezpośrednim otoczeniu. Przede wszystkim zasady te muszą być uwzględnione w mpzp czyli w dokumentach prawa miejscowego.

Projekty inwestycji winny być opiniowane lub uzgadniane z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Jeżeli tego wymagają przepisy musi być wydane inwestorowi pozwolenie konserwatorskie na prace ziemne, a archeologowi prowadzącemu nadzór pozwolenie na badania archeologiczne.

W obszarach stanowisk archeologicznych i w ich bezpośrednim otoczeniu można wykonywać wszystkie prace ziemne pod warunkiem prowadzenia nadzoru archeologicznego i ratowniczych badań wykopaliskowych.

W myśl przepisów w/w ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochroną konserwatorską objęte są wszystkie stanowiska archeologiczne zlokalizowane na obszarze gminy Praszka.

Stanowiska archeologiczne objęte Ewidencją.

W obrębie Gminy Praszka znanych jest 195 stanowisk ujętych w wojewódzkiej ewidencji stanowisk archeologicznych, w tym 3 stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków województwa opolskiego. Wszystkie ujęte są w Gminnej Ewidencji Zabytków i chronione są zgodnie z prawem miejscowym.

Poniżej w układzie tabelarycznym podane są wszystkie stanowiska archeologiczne znajdujące się na terenie Gminy Praszka. Wymienione są w kolejności numeracji stanowisk w obrębie miejscowości z określeniem ich lokalizacji według numeracji działek z Ewidencji Gruntów. Część stanowisk nie posiada określonej lokalizacji, pozwalającej na umiejscowienie danego stanowiska, jednak znajdują się one w Ewidencji Zabytków Archeologicznych prowadzonej przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Opolu.

L.p.	Miejscowość	Nr st. w mie	Typ stanowiska - funkcja	Chronologia - kultura Nr rejestru zabytków	Lokalizacja
1.	Brzeziny	1	Punkt osadniczy	średniowiecze	Dz. Gr. nr 67
2.	Kiczmachów	1	Ślad osadnictwa, osada	neolit?, XIV-XV w.	Ok. 700 m na E od stacji kolej. Kowale
3.	Kiczmachów	2	Osada	XIV-XV w	Ok. 700 m na E od pkt wysokościowego 199,1
4.	Kik	1	Osada, ślad osadnictwa	kult. przeworska (okres wpływów rzymskich), XIV-XV w, pradziej	Ok. 650 m na NW od pkt. wysokościowego 190,9
5.	Kik	2	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 500 m na NW od pkt wysokoś. 190,9
6.	Kik	3	Osada	XIV-XV w.	Ok. 350 m na NW od pkt wysokoś. 190,9
7.	Kik	4	Ślad osadnictwa	kultura łużycka (epoka brązu)	Ok. 350 m na N od pkt wysokościowego 190,9
8.	Kik	5	Osada	XIV-XV w.	Ok. 200 na W od pkt wysokościowego 190,9
9.	Kik	6	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Przy punkcie wysokościowym 190,9
10.	Kik	7	Ślad osadnictwa, osada	kultura łużycka (epoka brązu), XIV-XV w	Ok. 150 m na E od pkt wysokościowego 179,6
11.	Kik	8	Osada	kultura łużycka (epoka brązu, XIV-XV w.	Ok. 350 m na S od pkt wysokościowego 190,9
12.	Kik	9	Osada	XIV-XV w.	Ok. 500 m na SE od pkt wysokoś. 190,9
13.	Kik	10	Osada	XIV w.	Ok. 650 m na SW od pkt wysokoś. 195,1
14.	Kik	11	Ślad osadnictwa	epoka kamienia, kultura łużycka (epoka brązu)	Ok. 750 m na SE od pkt wysokoś. 190,9

15.	Kik	12	Ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze XIV - XV w., pradzieje	Ok. 100 m na W od drogi Kik - Wróblew
16.	Kik	13	Osada	kultura łużycka (III-IV okres epoki brązu)	Ok. 200 m na E od drogi Kik - Wróblew
17.	Kowale	1	Skarb	kultura łużycka	Ok. 350 m na W od krz -yża stoj. na pocz. wsi
18.	Kowale	2	Cmentarzysko?	kultura łużycka	Brak lokalizacji
19.	Kowale	3	Skarb	po 1663 r.	Brak lokalizacji
20.	Kowale	4	Ślad osadnictwa	średniowiecze	Dz. Gr. nr 114/14
21.	Kowale	5	Ślad osadnictwa	póź. średniow, nowożyt.	Dz. Gr. nr 111, 184/4
22.	Kowale	6	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność	Dz. Gr. nr 114/8, 114/9
23.	Kowale	7	Osada, ślad osadnictwa	średniowiecze, pradzieje	Dz. Gr. nr 144/44, 114/36, 115
24.	Kowale	8	Gródek	średniowiecze Ks. Aa 2/89	Dz. Gr. nr 114/36, 114/37
25.	Kowale	9	Osada hutnicza, ślad osadnictwa	kult. przewor. (okr. wpł. rzym.) wczes. średniow, średniowiecze, pradzieje	Dz. Gr. nr 114/3, 114/6
26.	Kowale	10	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność	Dz. Gr. nr 200, 201, 202, 203
27.	Kowale	11	Ślad osadnictwa	póź. średniow, nowożyt.	Dz. Gr. nr 283, 284/2
28.	Kowale	12	Osada, ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność	Ok. 200 m na E od szkoły w Kowalach
29.	Kowale	13	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze	Dz. Gr. nr 221, 222
30.	Kowale	14	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność	Ok. 400 m na NE od szkoły w Kowalach
31.	Kowale	15	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność, pradzieje	Ok. 200 m na N od szkoły w Kowalach
32.	Kowale	16	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność	Dz. Gr. nr 215,217
33.	Kowale	17	Ślad osadnictwa.	późne średniowiecze, nowożytność	Ok. 200 m na W od szkoły w Kowalach
34.	Kowale	18	Ślad osadnictwa	nowożytność	Ok. 50 m na N od szkoły w Kowalach
35.	Kowale	19	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność	Ok. 450 m na NW od szkoły w Kowalach
36.	Kowale	20	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność	Ok. 500 m na NE od szkoły w Kowalach
37.	Kowale	21	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze	Ok. 200 na E od pkt wysokościowego 206,5
38.	Kowale	22	Ślad osadnictwa	nowożytność	Dz. Gr. nr 97
39.	Kowale	23	Ślad osadnictwa	pradzieje, późne średniow, nowożytność	Dz. Gr. nr 95/1, 95/2
40.	Kowale	24	Ślad osadnictwa	okres wpł. rzymskich, późne średniowiecze	Dz. Gr. nr 88, 89
41.	Kowale	25	Ślad osadnictwa	okr. wpł. rzyms., wczes. i późne średn., nowożyt.	Dz. Gr. nr 84/4
42.	Kowale	26	Osada, ślad osadnictwa	kult. przeworska (okres wpł. rzyms.), średniow.	Dz. Gr. nr 20, 21

43.	Kowale	27	Ślad osadnictwa	epoka kamienia, kultura łużycka, póź. średniow.	Dz. Gr. nr 16
44.	Kowale	28	Ślad osadnic, osada produkcyj., osada?	kult. łużyc. i przewors., pradzieje, Ks. A/282	Dz. Gr. nr 11
45.	Kowale	29	Osada	kult. łużyc. i przewors., wczes. średn., pradzieje	Dz. gr. nr 7, 8
46.	Kowale	30	Ślad osadnictwa	ep. kam, kult łużyc, okr. wpł. rzym., śred., pradz.	Dz. Gr. Nr 145
47.	Kowale	31	Huta szkła?	?	Przy pkie wys. 183,6
48.	Kowale	32	Ślad osadnictwa	okres wpł. rzymskich, późne średniowiecze	Ok. 300 m na N od pkt wysokościowego 189,6
49.	Kowale	33	Ślad osadnictwa	okres wpł. rzymskich, późne średniowiecze	Ok. 500 m na E od pkt wysokościowego 189,6
50.	Kowale	34	Ślad osadnictwa	póź. średn., nowożytn.	Dz gr nr 112
51.	Kowale	35	Ślad osadnictwa	nowożytność	Dz. Gr. nr 89
52.	Kowale	36	Ślad osadnictwa	póź. średn., nowożytn.	Dz. Gr. nr 117, 118
53.	Kowale	37	Ślad osadnictwa	póź. średn., nowożytn.	Dz. Gr. nr 120,121
54.	Kowale	38	Pole szybowe	XV /-XIX w.	Dz. Gr. nr 120/1-4, 120/7, 120/9-14, 120/16, 121/2
55.	Kowale	39	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze	Dz. Gr. nr 33, 34
56.	Kowale	40	Ślad osadnictwa	nowożytność	Ok. 700 m na W od pkt wysokościowego 209,1
57.	Kowale	41	Osada	XIV - XV w.	Ok. 1000 m na E od pkt wysokoś. 199,1
58.	Kowale	42	Osada	XIX-XV w.	Ok. 1000 m na SE od pkt wysokościowego 199,1
59.	Kowale	43	Ślad osadnictwa	XIX-XV w.	Ok. 200 m na E od pkt wysokościowego 203,0
60.	Kowale	44	Ślad osadnictwa, osada	pradzieje, XIV-XV w.	Ok. 600 m na SE od pkt wysokoś. 199,1
61.	Kowale	45	Osada	kult. przewors.(okr wpł. rzyms?), XIV-XV w.	Ok. 500 m na W od pkt wysokościowego 203,0
62.	Kowale	46	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 900 m na NW od pkt wysokoś. 203,0
63.	Kowale	47	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 850 m na W od pkt wysokościowego 203,0
64.	Kowale	48	Osada	XIV-XV w.	Ok. 850 m na SW od stacji kolejow. Kowale
65.	Kowale	49	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 800 m na SW od stacji kolejow. Kowale
66.	Kowale	50	Osada	XIV-XV w.	Ok. 500 m na SE od pkt wysokoś. 200,8
67.	Kozioł	1	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 1000 m na SE od pkt wysokoś. 198,0
68.	Kozioł	2	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 1100 m na SE od pkt wysokoś. 198,0
69.	Kozioł	3	Osada	XIV-XV w.	Ok. 900 m na W od pkt wysokościowego 207,8

70.	Kozioł	4	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 600 m na W od pkt wysokościowego 207,8
71.	Kozioł	5	Osada	XIV-XV w.	Ok. 750 m na SW od pkt wysokość. 207,8
72.	Kozioł	6	Osada	XIV-XV w.	Ok. 500 m na SW od pkt wysokość. 207,8
73.	Praszka	1	Cmentarzyska ciałopalne	kult. łużycka (V okres epoki brązu / halsztadt)	Przy ul. Kaliskiej, na ter. POLMO i LO w Pr
74.	Praszka	2	Cmentarzysko ciałopal, ślad osad.	kultura łużycka, wczesne średniowiecze	Ok. 850 m na NW od kościoła w Praszce
75.	Praszka	3	Osada, ślad osadnictwa	kultura łużycka, średniowiecze, pradzieje	Ok. 750 m na NW od kościoła w Praszce
76.	Praszka	4	Osada	kult. pucharów lejkowatych i ceramiki sznurow	Ok. 500 m na SE od punktu wysokość. 194,3
77.	Praszka	5	Ślad osadnictwa	mezolit	Brak lokalizacji
78.	Praszka	6	Skarb	okres wpl. rzymskich	Brak lokalizacji
79.	Praszka	7	Skarb	po 1434 r.	Brak lokalizacji
80.	Praszka	8	Skarb	okres wczesnopiastowski	Brak lokalizacji
81.	Praszka	9	Ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze	Brak lokalizacji
82.	Praszka	10	Ślad osadnictwa	kult. łużyc.(okr.lateński)	Brak lokalizacji
83.	Praszka	11	Ślad osadnictwa	ep. brązu,okres lateński, wpl. rzym, wczes. średn	Brak lokalizacji
84.	Praszka	12	Ślad osadnictwa	XVI w.	Na rynku, ok.200 na E od kościoła
85.	Praszka	13	Ślad osadnictwa	?	Ok. 700 m na SE od pkt wysokość. 193,2
86.	Praszka	14	Ślad osadnictwa	wczesne i późne średniowiecze	Ok. 500 m na NW od kościoła w Praszce
87.	Praszka	15	Osada, ślad osadnictwa	kult. łużycka, V okres brązu/halsztat, pradzieje	Ok. 400 m ns NE od stacji kolejow. Praszka
88.	Praszka	16	Ślad osadnictwa	średniowiecze, nowożytność	Ok. 500 m na NE od stacji kolejow. Praszka
89.	Praszka	17	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność	Ok. 50 na E od stacji kolejowej Praszka
90.	Praszka	18	Ślad osadnictwa	wczesne i późne średniowiecze	Ok. 200 m na S od stacji kolejow. Praszka
91.	Praszka	19	Osada?, ślad osadnictwa	średniowiecze, nowożytność	Na S i E od cmentarza w Praszce
92.	Praszka	20	Ślad osadnictwa	nowożytność	Ok. 250 m na NW od stacji kolejow Zawisna
93.	Praszka	21	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze	Ok. 500 m na NW od stacji kolejow Zawisna
94.	Praszka	22	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność	Ok. 750 m na W od stacji kolejow Zawisna
95.	Praszka	23	Ślad osadnictwa	kultura łużycka, średniowiecze	Ok. 500 m na SW od stacji kolejowej
96.	Praszka	24	Ślad osadnictwa	nowożytność	Ok. 750 m na SW od kościoła w Praszce
97.	Praszka	25	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność	Ok. 850 m na S od stacji kolejow Zawisna

98.	Praszka	26	Ślad osadnictwa	wczesne i późne średniow., nowożytność	Ok. 500 m na NE od pkt wysokoś. 189,3
99.	Praszka	27	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność	Ok. 200 m na W od krzyża przy szosie Praszka - Szyszków
100.	Praszka	28	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność	Ok. 500 m na NW od pkt wysokoś. 203,6
101.	Praszka	29	Ślad osadnictwa	średniowiecze, nowożytność	Ok. 750 m na N od pkt wysokościowego 203,6
102.	Praszka	30	Ślad osadnictwa	średniowiecze, nowożytność	Ok. 500 m na NE od pkt wysokoś. 210,6
103.	Praszka	31	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność	Dz. Gr. nr 363
104.	Praszka	32	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność	Dz. Gr. nr 425
105.	Praszka	33	Ślad osadnictwa	średniowiecze, nowożytność	Ok. 500 m na NE od pkt. wysokoś. 193,2
106.	Praszka	34	Ślad osadnictwa	średniowiecze, nowożytność	Ok. 100 m na N od dr. z Praszki do Skotnicy
107.	Praszka	35	Ślad osadnictwa	wczesne i późne średniow., nowożytność	Ok. 350 m na NE od pkt. wysokoś. 194,1
108.	Prosna	1	Punkt osadniczy	średniowiecze	Dz. Gr. nr 58/1
109.	Prosna	2	Ślad osadnictwa, punkt osadniczy	kultura łużycka, średniowiecze	Dz. Gr. nr 63/1
110.	Prosna	3	Punkt osadniczy	średniowiecze	Dz. Gr. nr 137/3
111.	Przedmość	1	Ślad osadnictwa, cmentarzysko, osada	ep. kam., kult. łużycka, przeworska, wczes i póź śred., pradzieje, nowożyt	Dz. Gr. nr 655 Ks. A/329
112.	Przedmość	2	Ślad osadnictwa	kult. łużycka (halsztat), pradzieje	Ok. 1100 m na NS od pkt. wysokoś. 195,1
113.	Przedmość	3	Ślad osadnictwa	kultura łużycka, XIV-XV w.	Ok. 450 m na NE od pkt. wysokoś. 190,0
114.	Przedmość	4	Osada	XIV – XV w.	Przy pkie wysokoś. 185,5
115.	Przedmość	5	Osada, ślad osadnictwa	kultura łużycka?, XIV-XV w.	Ok. 200 m na SW od pkt. wysokoś. 190,0
116.	Przedmość	6	Osada	XIV – XV w.	Ok. 1000 m na W od pkt. wysokoś. 197,0
117.	Przedmość	7	Osada	kult. łużycka (V okres epoki brązu / halsztat)	Ok. 750 m na NW od pkt. wysokoś. 190,0
118.	Przedmość	8	Ślad osadnictwa	XIV- XV w.	Ok. 200 m na SE od mostku nad ciekim wodn. ze wsi Motyl..
119.	Przedmość	9	Osada	XIV- XV w.	Ok. 150 m na SW od mostku nad ciekim wodn ze wsi Motyl
120.	Przedmość	10	Osada, ślad osadnictwa	kultura łużycka, wczes. średniowiecze, pradzieje	Ok. 500 m na W od centrum Śmiałek, ok. 750 m na E od Proсны

121.	Przedmość	11	Osada	kultura łużycka	Ok. 150 m na E od pkt wysokościowego 182,0
122.	Przedmość	12	Osada	XIV – XV w.	Ok. 450 m na E od pkt wysokościowego 182,0
123.	Przedmość	13	Ślad osadnictwa	kultura łużycka (epoka brązu)	Ok. 650 m na SE od pkt. wysokość. 182,0
124.	Przedmość	14	Osada	kult. łużycka (V okres epoki brązu / halsztat)	Ok. 500 m na S od pkt wysokościowego 182,0
125.	Przedmość	15	Osada, ślad osadnictwa	IX-X w, XIV-XV w, pradzieje	Ok. 1000 m na NW od kościoła w Przedmość.
126.	Przedmość	16	Osada	2 połowa XIII-XIV w.	Ok. 750 m na NW od kościoła w Przedmość.
127.	Przedmość	17	Osada	XIV – XV w.	Ok. 100 m na W od szosy Przedmość-Śmiałki
128.	Przedmość	18	Ślad osadnictwa, osada	epoka kamienia, XIV w pradzieje	Ok. 600 m na NW od kościoła w Przedmościu
129.	Przedmość	19	Osada	XIV – XV w.	Ok. 250 m na NW od kościoła w Przedmość.
130.	Przedmość	20	Ślad osadnictwa	XIV – XV w.	Ok. 200 m na S od kościoła w Przedmość.
131.	Przedmość	21	Ślad osadnictwa	kultura łużycka	Ok. 350 m na SE od kościoła w Przedmość.
132.	Przedmość	22	Ślad osadnictwa, osada	kultura łużycka (III okres epoki brązu), ,XIV-XV w.	Ok. 150 m na E od mostku nad Prosną na drogę Przedmość-Krzyżancko.
133.	Przedmość	23	Ślad osadnictwa	pradzieje, XIV-XV w.	Ok. 750 m na W od pkt wysokościowego 193,5
134.	Przedmość	24	Osada, ślad osadnictwa	kult. łużycka, przewors, (okres wpływów rzyms) pradzieje	Ok. 200 m na NW od kapliczki przy szosie Przedmość - Praszka
135.	Przedmość	25	Osada, ślad osadnictwa	kultura łużycka (epoka brązu) XIV-XV w.	Ok. 200 m na SW od kapliczki przy szosie Przedmość - Praszka
136.	Przedmość	26	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 250 m na NW od pkt wysokość. 193,5
137.	Przedmość	27	Osada	kultura przeworska (późny okres wpływów rzyms.)	Ok. 500 m na NE od pkt wysokość. 193,5
138.	Przedmość	28	Ślad osadnictwa	epoka kamienia, XIV-XV w.	Ok. 700 m na NW od pkt. wysokość. 193,5
139.	Przedmość	29	Osada	XIV-XV w.	Ok. 450 m na SW od pkt. wysokość. 197,8
140.	Przedmość	30	Osada	XIV-XV w.	Ok. 750 m na E od kościoła w Przedmość.
141.	Przedmość	31	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 600 m na NW od pkt. wysokość. 197,8
142.	Przedmość	32	Ślad osadnictwa	pradzieje, XIV-XV w.	Ok. 300 m na NE od kościoła w Przedmość.
143.	Przedmość	33	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 500 m na SW od pkt. wysokość. 188,8

144.	Przedmość	34	Osada	XIV-XV w.	Ok. 350 m na N od kościoła w Przedmość.
145.	Przedmość	35	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 750 m na N od kościoła w Przedmość.
146.	Przedmość	36	Osada	XIV-XV w.	Ok. 100 m na E od drogi Przedm.-Śmiałki
147.	Przedmość	37	Osada	XIV-XV w.	Ok. 250 m na SW od pkt. wysokość. 185,5
148.	Przedmość	38	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 200 m na W od pkt. wysokość. 188,8
149.	Przedmość	39	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 200 m na S od pkt wysokościow. 188,8
150.	Przedmość	40	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 300 m na SE od pkt wysokość. 188,8
151.	Przedmość	41	Osada	XIV w.	Ok. 150 m na E od pkt. wysokościow. 188,8
152.	Przedmość	42	Osada	XIV-XV w.	Ok. 300 m na SW od pkt wysokość. 193,0
153.	Przedmość	43	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 500 m na S od pkt. wysokościow. 193,0
154.	Przedmość	44	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 750 m na SE od pkt wysokość. 193,0
155.	Przedmość	45	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	Ok. 600 m na NW od pkt wysokość. 200,8
156.	Przedmość	46	Osada	XIV-XV w.	Ok. 700 m na SE od pkt wysokość. 193,0
157.	Gana	1	Osada	póź. średn. XIV-XV w. nowożyt. XVI-XVIII w.	Dz. Gr. nr 1, 3
158.	Gana	2	Ślad osadnictwa, osada	kult. przewor?wpl.rzym póź. średn. XIV-XV w. nowożyt. XVI-XVIII w.	Dz. Gr. nr 162, 164
159.	Rosochy	1	Ślad osadnictwa	nowożytność	Ok. 650 m na E od pkt wysokościowego 210,6
160.	Rosochy	2	Ślad osadnictwa	nowożytność	Ok. 350 m na SE od pkt wysokość. 210,6
161.	Rozterk	1	Pole szybowe	nowożytność	Między punktami wysokość. 196,8 a 195,6
162.	Rozterk	2	Ślad osadnictwa	Okres wpl. rzym?, póź. średniow, nowożytność	Ok. 200 m na SW od pkt. wysokość. 193,7
163.	Rozterk	3	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze	Ok. 200 m na S od szo sy Praszka – Rozterk
164.	Rozterk	4	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze	Ok. 450 m na SE od pkt. wysokość. 195,0
165.	Rozterk	5	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność	Ok. 250 na SE od pkt. wysokościowego 195,6
166.	Skotnica	1	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność	Ok. 500 m na SW od pkt. wysokość. 195,0
167.	Skotnica	2	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność	Ok. 300 m na E od mostków nad Wyderką

168.	Skotnica	3	Ślad osadnictwa	nowożytność	Ok. 200 m na SW od pkt. wysokość. 189,0
169.	Skotnica	4	Ślad osadnictwa	nowożytność	Ok. 350 m na NE od kaplicz. w centrum wsi
170.	Skotnica	5	Ślad osadnictwa	nowożytność	Ok. 650 m na N od kapliczki przy szosie Praszka - Strojec
171.	Skotnica	6	Ślad osadnictwa	nowożytność	Ok. 350 m na NW od pkt wysokość. 201,6
172.	Sołtysy	1	Osada	póź. średniow., nowożyt.	Dz. Gr. nr 64, 65
173.	Sołtysy	2	nieokreślona	nieokreślona	Przy drodze Praszki do Wielunia
174.	Sołtysy	3	Osada	póź. średn. XIV-XV w.	Dz. Gr. nr 65/2
175.	Sołtysy	7	Osada	póź. średn. XIV-XV w. nowożyt. XVI-XVIII w.	Dz. Gr. nr 484, 485, 486
176.	Sołtysy	8	Osada	późne średniowiecze XIV-XV w.	Dz. Gr. Nr 502, 503, 504
177.	Sołtysy	9	Obozowisko?	Mezolit	Dz. Gr. Nr 473
178.	Sołtysy	10	Osada	późne średniowiecze XIV-XV w.	Dz. Gr. Nr 473, 474/1, 474/2
179.	Strojec	2	Pole szybowe	do końca XIX w.	Ok. 600 m na SE od pkt. wysokość. 201,6
180.	Strojec	3	Huta żelaza	XVIII-XX w.	Hałdy na S od wsi
181.	Strojec	4	Ślad osadnictwa	nowożytność	Ok. 850 m na E od pkt wysokość. 200,0
182.	Strojec	5	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze	Ok. 100 m na NE od skrzyż. drogi Strojec-Skotnica i Stroj.-Prasz.
183.	Strojec	6	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze	Ok. 350 m na E od skrzyż. drogi Strojec-Skotnica i Stroj.-Prasz.
184.	Strojec	7	Ślad osadnictwa	nowożytność	Ok. 600 m na E od skrzyż. drogi Strojec-Skotnica i Stroj.-Prasz
185.	Szyszków	1	Ślad osadnictwa	epoka kamienia	Dz. Gr. nr 288
186.	Szyszków	2	Punkt osadniczy	średniowiecze, nowożytność	Dz Gr nr 340/2, 341/2, 388
187.	Szyszków	3	Ślad osadnictwa	pradzieje, późne średniow., nowożytność	Ok. 350 m na NE od pkt wysokość. 203,6
188.	Szyszków	4	Ślad osadnictwa	średniowiecze	Ok. 200 m na NW od kapliczki przy szosie Praszka - Szyszków
189.	Szyszków	5	Ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność	Ok. 150 m na W od kapliczki przy szosie Praszka - Szyszków
190.	Wierzbie	7	Osada	póź. średn. XIV-XV w. nowożyt. XVI-XVIII w.	Dz. Gr. nr 484, 485, 486
191.	Wierzbie	8	Osada	późne średniowiecze XIV-XV w.	Dz. Gr. Nr 502, 503, 504

192.	Wierzbie	9	Obozowisko?	mezolit	Dz. Gr. nr 473
193.	Wierzbie	10	Osada	późne średniowiecze XIV-XV w.	Dz. Gr. Nr 473, 474/1, 474/2
194.	Wygiełdów	1	Ślad osadnictwa	epoka kamienia	Dz. Gr. nr 17
195.	Wygiełdów	2	Punkt osadniczy	średniowiecze	Dz. Gr. nr 57/2, 58/2

5.4.4. Zabytki ruchome

Aktualnie obowiązujące przepisy nie zezwalają na działania w zakresie konserwacji i renowacji zabytków sztuki i rzemiosła artystycznego, instrumentów muzycznych oraz drobnych zabytków techniki, łącznie zwanymi zabytkami ruchomymi bez wiedzy i zgody właściwego terytorialnie Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków. W odniesieniu do Gminy Praszka właściwymi są: Wojewódzki Konserwator Zabytków w Opolu.

Samorządy terytorialne, zgodnie z przepisami mają więc jedynie obowiązek prowadzenia działań zabezpieczających zabytki ruchome przed zniszczeniem lub dewastacją, wobec tych obiektów, które stanowią ich własność bądź znajdują się w ich użytkowaniu. Dodatkowo, gminne „Plany ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego lub innych zagrożeń” winny obejmować wszystkie zabytki ruchome wpisane do Rejestru Zabytków, także te, które nie stanowią własności lub nie są w użytkowaniu Gminy.

Gminny Plan Ochrony Zabytków na Wypadek Konfliktu Zbrojnego i Sytuacji Kryzysowych został dla Gminy Praszka opracowany w czerwcu 2005 roku i zatwierdzony przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu oraz Szefa Obrony Cywilnej Powiatu Oleskiego w Opolu mający od tego czasu moc obowiązującą.

A. Zabytki ruchome stanowiące własność lub użytkowane przez Gminę

Pod opieką samorządu gminnego znajdują się wszystkie zabytki zgromadzone w zbiorach Muzeum w Praszce. Plan ochrony tych zabytków jest integralną częścią gminnego planu ochrony zabytków ruchomych.

Ponadto pod opieką Gminy Praszka znajdują się 2 zbiorowe mogiły z pomnikami, usytuowane na cmentarzach, a poświęcone:

1. cmentarz rzymsko-katolicki – ku czci bohaterów powstań narodowych
2. „ żydowski – ku czci Żydów pomordowanych w 1942 r.

B. Zabytki ruchome nie stanowiące własności Gminy

Na terenie Gminy Praszka znajdują się zabytki ruchome stanowiące wyposażenie następujących kościołów:

1. Praszka - kościoła parafialnego rzymsko katolickiego p.w. Wniebowzięcia NMP
2. Wierzbie - kościoła parafialnego rzymsko – katolickiego p.w. św. Leonarda
3. Kowale - kościoła parafialnego rzymsko – katolickiego p.w. św. Wojciecha.

Wszystkie wymienione powyżej zabytki ruchome mają charakter kultowy i pozostają w użytkowaniu parafii.

5.4.5. Zabytki techniki

Zgodnie z zaleceniami Rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki z dnia 26.05.2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków (Dz. U. 2011 nr 113, poz. 661) dla zabytków techniki wykonano karty adresowe i włączono je do Gminnej Ewidencji Zabytków. Na terenie gminy Praszka znajduje się obecnie

1 obiekt zabytkowy, stanowiący nieruchomy zabytek techniki oraz 1 obiekt będący ruchomym zabytkiem techniki. Obydwa zabytki techniki, należą również do Gminnej Ewidencji Zabytków. Są to:

- Praszka – ul. Słoneczna - kolejowa wieża ciśnień
- Praszka – skrzyżowanie ul. Piłsudskiego i Kościuszki - parowóz z wagonem osobowym.

5.4.6. Zabytkowe układy zieleni kształtowanej

Tereny te najczęściej stanowią integralną część jednego z obszarów chronionych strefą „A”, „B” lub „K” choć niekiedy występują samotnie.

Teren zabytkowych założeń zieleni należy zachować w granicach historycznych. Nie należy dzielić tych terenów na działki użytkowe, a w miarę możliwości zachować własność całości lub dążyć do scalania gruntów przez jednego właściciela.

Na obszarach chronionych założeń zieleni wprowadza się zakaz prowadzenia jakichkolwiek inwestycji bez uzgodnienia z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody.

Wszelkie prace porządkowe i renowacyjne należy prowadzić w uzgodnieniu z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Gdy nie przewiduje się prac renowacyjnych należy pozostawić zbiorowisko naturalnej sukcesji przyrodniczej. W miarę możliwości należy zachować dawne funkcje poszczególnych części zespołów pałacowych, folwarki jako tereny gospodarcze, polany parkowe jako łąki krajobrazowe (bez wprowadzania nasadzeń), tereny zadrzewione jako naturalne masywy zieleni. Prace melioracyjne powinny być projektowane i prowadzone w ten sposób, aby nie niszczyć naturalnych zadrzewień, zwłaszcza tych rosnących nad brzegami cieków wodnych. Prace melioracyjne winny dążyć do odtworzenia dawnego systemu wodnego.

Aleje i szpalery należy konserwować odtwarzając i uzupełniając ubytki tymi samymi gatunkami drzew. Są to bowiem naturalne pasy ochronne, których kontynuację powinno się przewidzieć w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i planach zadrzewień. Zalecane jest stosowanie do obsadzeń gatunków drzew trwałych i długowiecznych.

Postuluje się połączenie poszczególnych założeń zielonymi pasami zadrzewień zlokalizowanymi wzdłuż cieków wodnych, alej, grup zadrzewień śródpolnych tworząc ciągi ekologiczne.

Na terenie Gminy Praszka znajdują się 3 następujące, zabytkowe układy zieleni kształtowanej, ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków (oprócz 3 cmentarzy wpisanych do Rejestru Zabytków: katolickie w Praszce, Przedmościu i żydowski w Praszce):

- Praszka, Rynek – park miejski ze studnią
- Kowale, ul. Ożarowska – park dworski
- Wierzbie – cmentarz parafialny rzymsko-katolicki.

5.4.7. Strefy ochrony konserwatorskiej

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Praszka powinno określić maksymalny zasięg przestrzenny oraz ogólne zasady i sposób zagospodarowania następujących stref:

- A – ścisłej ochrony konserwatorskiej
- B – pośredniej ochrony konserwatorskiej
- K – ochrony krajobrazu kulturowego.

Strefy te winny być uwzględnione w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

5.4.7.1. Strefa A – ścisłej ochrony konserwatorskiej

Obejmuje obszar, na którym elementy dawnego układu przestrzennego zachowały się w stanie nienaruszonym lub jedynie nieznacznie zniekształconym. Jest to obszar uznany za szczególnie ważny jako materialne świadectwo historyczne.

W strefie tej zakłada się pierwszeństwo wymagań konserwatorskich nad wszelką prowadzoną współcześnie działalnością inwestycyjną, gospodarczą i usługową. Zakres ochrony konserwatorskiej wymaga zachowania bryły obiektów i dachów co do kształtu i materiału, podziałów elewacji, stolarki okiennej i drzwiowej, architektonicznego wystroju

Szczegółowe standardy zabudowy i zagospodarowania terenu należy określić na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Powinny one uwzględniać następujące cele:

- zachowanie historycznego układu przestrzennego tj. rozplanowania dróg, ulic, placów, linii zabudowy, kompozycji wnętrz urbanistycznych i kompozycji zieleni
- konserwacja zachowanych głównych elementów układu przestrzennego, szczególnie: posadzki (nawierzchnie, cieki i zbiorniki wodne, sposób użytkowania gruntów), ścian (zabudowa, zieleń) oraz dążenie do usunięcia elementów uznanych za zniekształcające założenia historyczne i odtworzenia elementów zniszczonych w oparciu o szczegółowe warunki określone każdorazowo przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
- dostosowanie nowej i modernizowanej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej, w zakresie sytuacji, skali, bryły, geometrii dachów, podziałów elewacji architektonicznych, proporcji powierzchni murów
- usunięcie lub przebudowa obiektów dysharmonizujących,
- dostosowanie współczesnych funkcji do wartości zabytkowego zespołu i jego poszczególnych obiektów, nawiązanie do ich programu historycznego i eliminacji uciążliwych funkcji.

W obrębie strefy „A” wszelka działalność budowlana dotycząca obiektów wpisanych do rejestru zabytków lub na mocy miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz podziały nieruchomości naruszające i zmieniające zabytkowy układ urbanistyczny wymagają pozwolenia Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

W strefie „A” ochronie podlegają wszelkie znaleziska archeologiczne. Ustala się wymóg uzyskania pozwolenia Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na podjęcie prac ziemnych, prowadzonych w obrębie stanowisk archeologicznych. W wypadku podejmowania inwestycji budowlanych inwestor musi przeprowadzić uzgodnienia projektu inwestycyjnego oraz zapewnić nadzór archeologiczny nad pracami ziemnymi lub badaniami ratowniczymi.

W obrębie Gminy Praszka - strefa „A” obejmuje :

- zabudowę Rynku w Praszce obejmującą wszystkie jego pierzeje oraz zespół kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia NMP wraz z ogrodzeniem i plebanią
- wszystkie obiekty wpisane do Rejestru Zabytków tj.:
- 3 obiekty architektury i budownictwa znajdujące się w mieście Praszka (dawna synagoga) i we wsiach Kowale i Wierzbie (kościół parafialny rzymsko-katolickie),
- 3 obiekty zabytkowych założeń zieleni kształtowanej w Praszce (cmentarz parafialny rzymsko-katolicki i żydowski) i w Przedmościu (cmentarz parafialny rzymsko-katolicki),
- 3 stanowiska archeologiczne usytuowane we wsiach Kowale (gródek i osada) i Przedmość (cmentarzysko).

5.4.7.2. Strefa B – pośredniej ochrony konserwatorskiej

Obejmuje obszary, w których elementy dawnego układu zachowały się w stosunkowo dobrym stanie. Zakres ochrony konserwatorskiej wymaga zachowania bryły obiektów i dachów, co do kształtu i materiału, podziałów elewacji, stolarki okiennej i drzwiowej oraz wystroju architektonicznego, w odniesieniu do obiektów objętych ochroną konserwatorską.

Szczegółowe standardy zabudowy i zagospodarowania terenu należy określać na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Powinny one uwzględniać następujące cele:

- dążenie do zachowania zasadniczych elementów historycznego rozplanowania, przede wszystkim układu dróg i rodzaju ich pokrycia oraz podziału działek i sposobu ich zagospodarowania,
- restauracja i modernizacja techniczna obiektów o wartościach kulturowych,
- dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie skali i formy bryły zabudowy, przy założeniu harmonijnego współistnienia elementów kompozycji historycznej i współczesnej.

W strefie tej należy prowadzić działalność inwestycyjną uwzględniając istniejące już związki przestrzenne i planistyczne. Wszelkie prace ziemne prowadzone w obrębie stanowisk archeologicznych powinny być prowadzone po uzgodnieniu z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

W obrębie Gminy Praszka strefy „B” obejmują:

- dla miasta Praszki:

obszar zwartej zabudowy miejskiej zawarty między ul. Senatorską, Powstańców Śląskich, Listopadową, częścią ul. Warszawskiej, Mickiewicza, Piłsudskiego, Żeromskiego dla gminy Praszka:

- zabudowę wsi Aleksandrów (ulicówka o jednorodnej zabudowie) obejmującą obiekty usytuowane po lewej stronie drogi (południowej),
- zabudowę ul. Równoległej w Przedmościu (wielodrożnica) wraz z kościołem parafialnym obejmującą kilkanaście domów wybudowanych z żelazistego piaskowca jurajskiego rozmieszczonych po obydwu stronach ulicy,
- dla wsi Kowale, Przedmość i Wierzbie – zespoły kościołów parafialnych z dzwonicami i plebaniami, a dla wsi Przedmość i Wierzbie, również cmentarze parafialne,
- dla wsi Strojec – dawny zespół folwarczny z zachowanymi częściowo zabudowaniami folwarcznymi i gorzelnią, a dla wsi Kowale - zespół zabytkowej zieleni kształtowanej (park),
- dla wsi - Brzeziny, Gana, Kowale, Przedmość, Strojec, Szyszków, Wierzbie, Wygiełdów – tradycyjne układy wiejskie wsi z zachowanymi historycznymi układami dróg, tradycyjną linią zabudowy i usytuowania zagrod,
- dla pozostałych miejscowości: Sołtysy, Marki - wszystkie obiekty zabytkowe znajdujące się w Ewidencji.

5.4.7.3. Strefa W i OW – ochrony archeologicznej

Wszelkie prace ziemne w obrębie wszystkich stanowisk archeologicznych muszą być poprzedzone ratowniczymi badaniami archeologicznymi prowadzonymi przez archeologów na koszt inwestora. O terminie rozpoczęcia prac ziemnych i wyborze wykonawcy ratowniczych badań archeologicznych należy powiadomić Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Na inwestorze i wykonawcy ciąży obowiązek każdorazowego powiadamiania Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wszelkich nowych znaleziskach archeologicznych, zgodnie z art. 32 ust 1 oraz art. 33 ust 1 ustawy z dnia 23.07.2003 r. W przypadku nowych odkryć archeologicznych niezbędne jest przeprowadzenie badań ratowniczych archeologicznych celem zabezpieczenia i udokumentowania znalezisk.

Stanowiska naziemne - takie jak grodziska czy kurhany – czyli trwałe elementy krajobrazowe, nie mogą być zabudowane, przeobrażane, niwelowane, a wszelkie roboty ziemne w ich obrębie są dopuszczalne wyłącznie za zgodą Ministra Kultury.

Stanowiska płaskie – zlokalizowane pod powierzchnią – mogą być objęte różnorodnymi pracami.

Użytkowanie rolnicze gruntu zawierającego relikty kulturowe, nawet jeśli na powierzchni terenu i w warstwie ornej występują zabytki ruchome, może być prowadzone bez przeszkód, z wyłączeniem głębokiej orki.

Dla ochrony zabytków archeologicznych wytyczne wyróżniają 2 następujące strefy:

- strefa „W” – ochrony archeologicznej
- strefa „OW” – obserwacji archeologicznej.

Strefa „W” – ochrony archeologicznej.

Jest to obszar występowania zwartych nawarstwień lub nagromadzeń pozostałości kulturowych pradziejowych i historycznych. Wszelkie roboty ziemne w strefie „W” muszą być prowadzone wyłącznie za zezwoleniem Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zgodnie z warunkami tegoż zezwolenia, a w wypadku stanowisk naziemnych za zgodą Ministra Kultury.

W obrębie Gminy Praszka strefa „W” obejmuje:

Stanowiska archeologiczne wpisane do Rejestru Zabytków:

- Kowale, stan. 8 – gródek, średniowiecze – nr Rejestru Zabytków Aa/2/89,
- Kowale, stan. 28 – ślad osadnictwa, osada produkcyjna, kultura łużycka, przeworska, pradzieje – nr Rejestru zabytków A/282.
- Przedmość, stan. 1 – ślad osadnictwa, cmentarzysko, osada, epoka kamienia, kultura łużycka, przeworska, średniowiecze, nowożytność – nr Rejestru Zabytków A/329,
- 195 stanowisk archeologicznych (wg ewidencji Archeologicznego Zdjęcia Polski – AZP), częściowo zlokalizowanych na mapie topograficznej w skali 1:25.000, wynikających ze stanu i funkcjonowania środowiska kulturalnego.

Strefa OW – obserwacji archeologicznej

Są to tereny w pobliżu stanowisk archeologicznych, w miejscach o dużym prawdopodobieństwie występowania nowych znalezisk, które stanowią strefę przypuszczalnego występowania znalezisk archeologicznych. W jej obrębie wszelkie prace ziemne i wykopy budowlane winny być prowadzone pod nadzorem archeologicznym, po uprzednim uzyskaniu zgody od Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu.

Wszelkie inwestycje planowane na obszarach objętych strefą „OW” powinny być uzgodnione z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Opolu.

W obrębie Gminy Praszka strefa „OW” pokrywa się ze strefą „W”.

5.4.7.4. Strefa K – ochrony krajobrazu kulturowego

Obejmuje tereny krajobrazu integralnie związanego z zespołem zabytkowym, znajdujące się w jego otoczeniu lub obszarze, o ukształtowanym w wyniku działalności ludzkiej wyglądzie. Szczegółowe standardy zabudowy i zagospodarowania terenu należy określić na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Standardy te powinny uwzględniać następujące cele:

- restaurację zabytkowych elementów krajobrazu urządzonego, ewentualnie z częściowym ich odtworzeniem,
- ochronę krajobrazu naturalnego związanego przestrzennie z historycznym założeniem,
- ochronę form i sposób użytkowania takich terenów jak: rozłogi pól, układy dróg, miedz, zadrzewień śródpolnych, alej, szpalerów, grobli, stawów, przebiegi cieków wodnych, z zaleceniem utrzymania wykształconego sposobu parcelacji gruntów i form użytkowania,
- zaleca się, aby nową zabudowę poddać szczegółowym rygorom odnośnie gabarytów i sposobu kształtowania bryły, ustalić za dopuszczalne co najwyżej 2 kondygnacje z dachami o stromych połaciach, krytych dachówką ceramiczną, ewentualnie z użytkowym poddaszem skrytym w dachu.

Jest to strefa ochrony wszelkich elementów krajobrazotwórczych (drogi, zespoły zieleni – np. lasy, ciek wodny i inne), wobec których jakiegokolwiek ingerencji winny być uzgadniane z Opolskim Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków.

W obrębie gminy Praszka w strefie „K” znajdują się 3 strefy ochrony krajobrazu kulturowego. Są to:

1. Obszar Chronionego Krajobrazu obejmującego kompleksy leśne pomiędzy Lachowskimi i Sołtysami oraz w rejonie Strojca z chronionymi gatunkami fauny i flory
2. Zespół przyrodniczo – krajobrazowy „Dolina Wyderki” obejmujący dolinę Wyderki z licznymi gatunkami roślin rzadkich i chronionych oraz wieloma gatunkami płazów i ptaków chronionych
3. Zespół przyrodniczy wokół śródleśnego stawu „Oczko wodne”, koło przysiółka Marki z cennymi zbiorowiskami roślin rzadkich.

Ponadto Ekologiczny System Obszarów Chronionych uzupełniają zabytkowe układy zieleni kształtowanej, na które składają się:

- park miejski w Praszce i dawny park dworski w Kowalach
- cmentarze parafialne rzymsko-katolickie w Praszce, Kowalach, Przedmościu, Wierzbiu i cmentarz żydowski w Praszce
- ciągi drzew przydrożnych i zadrzewienia śródpolne.

5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Najcenniejszym zespołem zabytków w gminie Praszka jest zabudowa Rynku obejmująca wszystkie jego pierzeje wraz z sąsiadującym zespołem kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia NMP obejmującym ogrodzenie i plebanię oraz drewniany kościół parafialny p.w. św. Leonarda we Wierzbiu (XVI, XVIII w.) wraz z wyposażeniem.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

Struktura funkcjonalno-przestrzenna Praszki kształtowała się przez wiele wieków i miały na nią wpływ uwarunkowania o różnej genezie. Do najważniejszych czynników należą: uwarunkowania historyczne, uwarunkowania przyrodnicze (w tym pokrycie terenu – lasy,

ukszałtowanie terenu) oraz trwałe elementy zagospodarowania, takie jak: rzeki, drogi wysokich klas technicznych, pozostałości infrastruktury kolejowej, zamknięte tereny wojskowe, które stanowią bariery przestrzenne. W Gminie Praszka są nimi rzeka Proсна oraz drogi: krajowa nr 42 i wojewódzka nr 487.

Gminę miejsko – wiejską Praszka tworzy miasto Praszka oraz 16 następujących sołectw: Aleksandrów, Brzeziny, Gana, Kowale, Kuźniczka, Lachowskie, Proсна, Przedmość, Rosochy, Rozterk, Skotnica, Sołtysy, Strojec, Szyszków, Wierzbie i Wygiełdów.

Ze względu na charakter zabudowy w gminie Praszka występują 3 typy krajobrazu:

- miejski – ze zwartą zabudową miasta Praszki,
- wiejski z zabudową zwartą (wsie Brzeziny, Gana, Kowale, Przedmość, Strojec, Szyszków, Wierzbie, Wygiełdów),
- wiejski z zabudową rozproszoną (pozostałe wsie).

Najczęściej występującym układem przestrzennym w gminie jest przydrożnica o charakterze zwartym lub rozproszonym (Brzeziny, Gana, Kowale-Kolonia, Kuźniczka, Proсна, Rosochy, Rozterk, Skotnica, Sołtysy, Szyszków, Śmiałki, Wierzbie, Wygiełdów). W 3 wsiach występuje bardziej rozwinięta forma przydrożnicy – wielodrożnica: Kowale, Przedmość, Strojec. Pozostałe wsie mają układ ulicówki (Aleksandrów, Kik, Kiczmachów, Przedmość-Kolonia).

We wszystkich wsiach wyżej wymienione układy są naruszone w niewielkim stopniu. Nowa zabudowa (mieszkaniowa i usługowa) występuje w większych wsiach (Gana, Kowale, Przedmość, Strojec, Wierzbie). Zmiana charakteru zabudowy następuje w wyniku przebudowy, wymiany i uzupełnień z pominięciem cech tradycyjnych i regionalnych. Stopień występowania tych zjawisk jest proporcjonalny do natężenia ruchu budowlanego: najwyższy w Strojcu i Kowalach, mniejszy w Ganie, Przedmościu i Wierzbui, znikomy w pozostałych wsiach.

Ogólnie układy przestrzenne wsi w gminie Praszka nie reprezentują wybitnych wartości historycznych, kompozycyjnych i krajobrazowych i nie wymagają ochrony prawnej z wyjątkiem ulicy Równoległej we wsi Przedmość z dobrze zachowanymi budynkami z początku XX w. oraz jednorodną zabudową wsi Aleksandrów.

6. 1. Uwarunkowania przyrodnicze

Na terenie Gminy Praszka ochronie podlegają na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody 3 strefy ochrony krajobrazu kulturowego:

1. Obszar Chronionego Krajobrazu obejmującego kompleksy leśne pomiędzy Lachowskimi i Sołtysami oraz w rejonie Strojca z chronionymi gatunkami fauny i flory
2. Zespół przyrodniczo – krajobrazowy „Dolina Wyderki” obejmujący dolinę Wyderki z licznymi gatunkami roślin rzadkich i chronionych oraz wieloma gatunkami płazów i ptaków chronionych
3. Zespół przyrodniczy wokół śródleśnego stawu „Oczko wodne”, koło przysiółka Marki z cennymi zbiorowiskami roślin rzadkich.

Obszar chronionego krajobrazu

Obszary chronionego krajobrazu powołuje się w celu zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów o różnych typach środowiska. Głównym powodem ich powoływania jest:

- pełnienie funkcji korytarza ekologicznego,
- stanowienie obszarów predestynowanych do rozwoju turystyki i wypoczynku.

Działalność gospodarcza na takim obszarze nie ulega poważniejszym ograniczeniom, lecz powinna być prowadzona w sposób nie naruszający stanu względnej równowagi ekologicznej. Reżim prawny obszaru chronionego krajobrazu powinien z jednej strony zapewnić ochronę przed uciążliwościami przemysłowymi, a z drugiej – wykorzystać te tereny dla celów ekoturystyki i produkcji zdrowej żywności.

W myśl postanowień ustawy o ochronie przyrody obszar chronionego krajobrazu to obiekt pełniący poza funkcją przyrodniczo - krajobrazową funkcję turystyczno-rekreacyjną.

6.2. Uwarunkowania historyczne

Z chronologii rozwoju osadnictwa na terenie gminy wynika, iż najstarsze wsie powstały już w średniowieczu (Gana Długa, Kowale, Kuźniczka, Przedmość, Strojec, Szyszków, Wierzbie), najmłodsze – wsie kolonialne – na początku XX w. (Kowale-Kolonia, Kowale-Parcela, Przedmość-Kolonia).

Ogólnie układy przestrzenne wsi w gminie Praszka nie reprezentują wybitnych wartości historycznych, kompozycyjnych i krajobrazowych i nie wymagają szczególnej ochrony prawnej z wyjątkiem ulicy Równoległej we wsi Przedmość z dobrze zachowanymi budynkami z początku XX w. oraz jednorodnej zabudowy wsi Aleksandrów.

Ponadto na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochronie podlegają:

- 4 obiekty architektury i budownictwa wpisane do rejestru zabytków wg wykazu zamieszczonego w rozdz. 5.3. „Zabytki objęte prawnymi formami ochrony”,
- 118 obiektów zabytkowych wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków wg wykazu, w rozdz. 5.4. „Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków.”,
- 195 stanowisk archeologicznych wg. wykazu w rozdz. 5.4.3. „Zabytki archeologiczne”,
- 3 strefy ochrony krajobrazu kulturowego „K” wg. wykazu w rozdz. 5.4.7 „Strefy ochrony konserwatorskiej”.

Oprócz tego Ekologiczny System Obszarów Chronionych uzupełniają zabytkowe układy zieleni kształtowanej, na które składają się:

- park miejski w Praszce i dawny park dworski w Kowalach
- cmentarze parafialne rzymsko-katolickie w Praszce, Kowalach, Przedmościu, Wierzbii oraz cmentarz żydowski w Praszce
- ciągi drzew przydrożnych i zadrzewienia śródpolne.

7. Założenia programowe

7.1. Priorytety programu opieki nad zabytkami

Priorytet I. Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.

Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania:

- Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy (w ramach opracowanego planu remontów).
- Opracowanie długofalowego, uwzględniającego kompleksowość, działań planu remontów zabytkowych obiektów znajdujących się w zasobach komunalnych.
- Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy.

- Zmiana sposobu użytkowania lub adaptacja nieużytkowanych obiektów zabytkowych (będących własnością gminy) do nowych funkcji.
- Rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni (w tym gminnych parków, cmentarzy, obszarów nieczynnych cmentarzy).
- Dofinansowanie prac rewaloryzacyjnych przy obiektach nie będących własnością gminy w postaci stosownej uchwały dotyczącej dotacji na prace remontowo - konserwatorskie przy zabytkach ruchomych i nieruchomych.
- Rewaloryzacja obszarów i obiektów zabytkowych przemysłowych z możliwością ich adaptacji do nowych funkcji.
- Zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą (montażem instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom, znakowanie i ewidencjonowanie zabytków ruchomych itp.).
- Opracowanie planu systematycznych kontroli stanu utrzymania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach komunalnych.

Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne turystyczne i edukacyjne:

- Określenie zasad i konsekwentne ich wdrażanie w zakresie umieszczania szyldów i reklam na obiektach zabytkowych.
- Prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni: gminnych parkach, cmentarzach, obszarach nieczynnych cmentarzy, dawnych parkach dworskich itp.
- Opracowanie projektu rewaloryzacji oraz realizacja (w nawiązaniu do historycznych) nawierzchni i ciągów pieszych w obrębie zabytkowych śródmieść.
- Iluminacja najcenniejszych zabytków gminy.

Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami:

- Współpraca z urzędami pracy w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających na terenach objętych ochroną.
- Szkolenie osób bezrobotnych w rzemiosłach związanych z tradycyjną sztuką budowlaną.
- Wspieranie utrzymywania na rynku pracy zanikających rzemiosł i zawodów (np. poprzez realizację Hallandzkiego Modelu Konserwacji Zabytków, w myśl zasady „ratować zabytki, ratować prace, ratować rzemiosło”).
- Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach budownictwa drewnianego oferujących wypoczynek i rozrywkę (regionalne potrawy, zwyczaje itp.) oparte na miejscowych tradycjach.
- Wspieranie rozwoju muzeów regionalnych, skansenów, izb pamięci itp.

Priorytet II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego.

Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego:

- Opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, szczególnie obszarów o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi (w tym weryfikacja obowiązujących w zakresie aktualizacji zagadnień związanych z ochroną zabytków) oraz obszarów wskazanych do ochrony w studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy.
- Wdrażanie zapisów programów rewitalizacji, studiów widokowo-krajobrazowych, studiów historyczno-urbanistycznych, katalogów typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego w realizacji zagospodarowania przestrzennego gminy (w tym w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego).
- Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (głównie w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji).
- Walka z samowolami budowlanymi.

- Ochrona panoram oraz przedpola widokowych wsi i miast o wartościach kulturowych.

Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy:

- Powołanie parku kulturowego i sporządzenie planu jego ochrony oraz opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego tego obszaru.
- Wystąpienie do wojewódzkiego konserwatora zabytków z wnioskiem o wpisanie do rejestru zabytków cennych obszarów i obiektów zabytkowych (m.in. układów urbanistycznych i ruralistycznych).

Ochrona układów ruralistycznych na obszarach wiejskich:

- Poprawa ładu przestrzennego wsi oraz zapobieganie rozpraszaniu osadnictwa poprzez:
 - ochronę historycznie ukształtowanego układu dróg historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych oraz relacji przestrzennych pomiędzy zespołami zabytkowej zabudowy,
 - wypełnianie zabudową wolnych działek budowlanych w obszarach centrów wsi oraz historycznych siedlisk w zgodzie z historyczną kompozycją danego układu i gabarytami oraz formą architektoniczną tworzącej go zabudowy,
 - wyznaczanie w planach miejscowych nowych terenów pod zabudowę na zasadzie kontynuacji historycznych siedlisk.

Priorytet III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości.

Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy:

- Udostępnienie informacji o zabytkach gminy na stronie internetowej gminy.
- Utworzenie gminnego systemu informacji i promocji (bazy danych) środowiska kulturowego.
- Opracowanie mapy zabytków gminy, jako atrakcyjnej graficznie, formy promocji ułatwiającej dotarcie do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego.

Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym:

- Organizowanie szkoleń związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego i udział w nich.
- Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych
- Inicjowanie i organizowanie obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa w gminach.
- Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy.
- Popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, popularyzacja dobrych praktyk projektowych przy zabytkach, a także zagospodarowaniu obszarów oraz terenów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo.
- Organizowanie konkursów na najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego.
- Ustanowienie i przyznawanie nagrody za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania i ochrony kultury materialnej gminy (w tym prac magisterskich i dyplomowych).
- Opracowanie cyklu szkoleń, wraz z materiałem, skierowanego do przedstawicieli wspólnot mieszkaniowych, mających na celu promowanie standardów w zakresie rewaloryzacji i remontowania obiektów zabytkowych oraz możliwości pozyskiwania funduszy na ten cel, a także sprawnego zarządzania nimi.
- Wprowadzenie i upowszechnienie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez organizowanie i wspieranie zajęć.

Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym:

- Prowadzenie monitoringu i weryfikacji obiektów uwzględnionych w gminnej ewidencji zabytków (z zastosowaniem komputerowej bazy danych).

- Wykonywanie prac studialnych (studia historyczno-urbanistyczne, studia krajobrazowe, badania historyczno-architektoniczne, katalogi typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego).

- Finansowanie wykonania inwentaryzacji architektoniczno-konserwatorskie zagrożonych obiektów zabytkowych.

Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej:

- Opracowanie szlaków turystycznych (np. pieszych, rowerowych, konnych, samochodowych, wodnych) wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego.

- Utworzenie i modernizacja elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej.

- Wprowadzenie zintegrowanego systemu informacji wizualnej (np. za pomocą tablic informacyjnych) obejmującego zasoby i wartości dziedzictwa kulturowego gminy.

7.2. Kierunki działań programu opieki nad zabytkami

7.2.1. Proponowane postulaty dotyczące zabytków architektury i budownictwa

W obrębie Miasta Praszka szczególnie ważnym elementem architektonicznym jest, zachowana częściowo, dawna zwarta, zabudowa pierzei Rynku. obejmująca wszystkie jego pierzeje wraz z sąsiadującym zespołem kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia NMP z ogrodzeniem i plebanią a także drewniany kościół parafialny p.w. św. Leonarda we Wierzbii (XVI, XVIII w.) wraz z wyposażeniem. który jest wpisany do Rejestru Zabytków.

Niestety zabudowa Rynku, w związku z remontami, zaczyna tracić część walorów zabytkowych. Dlatego proponuje się opracowanie kart ewidencyjnych tzw. „białych” całego zespołu zabudowy Rynku

W obrębie gminy Praszka cenna jest również zachowana w stanie niemal nienaruszonym jednorodna zabudowa wsi Aleksandrów oraz zabudowa ul. Równoległej we wsi Przedmość, w przeważającej liczbie złożona z budynków wykonanych z żelazistego piaskowca jurajskiego. Proponuje się wykonanie kart ewidencyjnych dla pozostałych obiektów w tych wsiach, nie objętych ewidencją w rejonie strefy B. Ponadto proponuje się wykonanie kart ewidencyjnych dla wszystkich zabytkowych obiektów drewnianych.

7.2.2. Proponowane postulaty dotyczące zabytków techniki

Zaleca się zachowanie i wyeksponowanie zachowanego fragmentu kolei wąskotorowej w Praszce, przy skrzyżowaniu ul. Piłsudskiego i Kościuszki, z uwzględnieniem jego kompozycji w krajobrazie urbanistycznym.

Wobec pozostałych obiektów, stanowiących własność prywatną, należy wykorzystać wszelkie dostępne przepisy środki dla nakłonienia właścicieli do przeprowadzenia niezbędnych prac zabezpieczających. Istotną tu może okazać się pomoc władz Gminy w uzyskaniu kredytów (np. hipotecznych) na prace zabezpieczające.

7.2.3. Proponowane postulaty dotyczące zabytków „ruchomych”

Proponuje się wystąpienie do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu o objęcie pełną ewidencją zabytkowego wyposażenia kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia NMP w Praszce Wykonana według aktualnie obowiązujących zasad dokumentacja stanie się ważnym elementem ochrony przeciw kradzieżowej (umożliwia

poszukiwanie i ewentualne odzyskanie obiektów zrabowanych) a ponadto określa potrzeby i kierunek działań konserwatorskich w zakresie renowacji.

Ponadto proponuje się wykonanie kart zabytków ruchomych dla najwartościowszych nagrobków na wszystkich cmentarzach parafialnych.

7.2.4. Propozycje dotyczące stanowisk archeologicznych.

W związku z projektem budowy zbiornika retencyjnego wody pitnej na rzece Prośnie w rejonie miejscowości Kik, Przedmość, Zdziechowice istnieje zagrożenie całkowitego zniszczenia stanowisk archeologicznych znajdujących się w tej strefie. Dlatego zalecane jest przeprowadzenie szczegółowej inwentaryzacji tych stanowisk, a w razie konieczności przeprowadzenie ratowniczych badań wyprzedzających.

Ponadto wszystkie 3 obiekty archeologiczne wpisane do Rejestru Zabytków, winny być stale monitorowane, gdyż są w mniejszym lub większym stopniu, są narażone na zniszczenie. W większym stopniu jest narażony gródek stożkowaty w Kowalach (stan. nr 8), gdzie jakiegokolwiek prace ziemne mogą zniszczyć to stanowisko.

Zagrożone również może być cmentarzysko w Przedmościu (stan. nr 1) w wypadku podjęcia jakiegokolwiek prac polowych lub akcji zalesiania tego terenu. Wskazaniem byłoby przeprowadzenie wcześniej badań rozpoznawczych aby uchwycić zasięg tego cmentarzyska, tym bardziej, że na ten obszar zaczynają wkraczać samosiewy drzew. Natomiast w mniejszym stopniu aktualnie jest narażona osada produkcyjna w Kowalach (stan. nr 28), usytuowana w pobliżu Proсны.

7.2.5. Propozycje dotyczące zabytkowych zespołów zieleni kształtowanej.

Dla zabytkowych założeń zieleni kształtowanej zaleca się wykonanie „Teczki ewidencyjnej cmentarza” w Kowalach, Przedmościu i Wierzbii oraz w trybie pilnym wykonanie „Teczki ewidencyjnej rozszerzonej” cmentarza żydowskiego we Praszce.

Ponadto w stanie zadowalającym lecz wymagającym zabiegów pielęgnacyjnych i cięć sanitarnych jest dawny park dworski w Kowalach, dla którego zaleca się też wykonanie „Teczki ewidencyjnej parku”.

Ochroną konserwatorską, przez włączenie do strefy K - ochrony krajobrazu kulturowego - winny zostać objęte dodatkowo następujące obszary:

- dolina Proсны we wsi Kik i Wzgórza Makowe w południowej części Praszki jako tereny wyróżniające się walorami krajobrazowymi.
- ciągi łąk, torfowisk i zieleni łąkowej w dolinach Proсны, Ożarki, Wierzby i Jaworzynki
- ciągi drzew przydrożnych i zadrzewienia śródpolne.

Zgodnie z „Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Praszka” oraz „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Praszka” proponuje się objęcie ochroną prawną tych cennych przyrodniczo terenów.

7.3. Zadania wynikające z programu opieki nad zabytkami

Zadania wynikające z projektu przygotowywanej drugiej edycji „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Praszka”.

1. Aktualnie obowiązujący Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla miasta zatwierdzony uchwałą nr 168/XVII/2000 Rady Miejskiej w Praszce z dnia 27.06.2000 r. wymaga aktualizacji. Ponadto Gmina Praszka winna opracować miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla wszystkich wsi wchodzących w skład gminy.

2. Tereny, dla których obowiązuje sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:

- obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziałów nieruchomości, (nie wyznaczono granic obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń),
- obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²,
- obszary przestrzeni publicznej:
- ulice i place
- tereny zieleni
- tereny sportu.

3. Obszary, na których będą rozmieszczone inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym, przewidziane do realizacji w gminie Praszka. Są one usytuowane na terenie gminy i obejmują głównie następujące zadania:

4. Ze względu na brak sporządzonego zgodnie z nowelizacją ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. „Prawo wodne” Planu zarządzania ryzykiem powodziowym, w projekcie studium uwzględnio -no obszar szczególnego zagrożenia powodzią rozumiany jako obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat.

Głównym kierunkiem działań podejmowanych w zakresie ochrony przeciwpowodziowej powinno być stworzenie sprawnego systemu bezpośrednich zabezpieczeń terenów zainwestowanych przed stratami wskutek zalewów powodziowych (wałów, polderów urządzeń hydrotechnicznych), należy dążyć do stworzenia sprawnego systemu monitoringu zagrożeń i organizacji działań zabezpieczających i ratunkowych w sytuacjach kryzysowych.

Wśród podstawowych kierunków mających na celu ochronę przeciwpowodziową istotne znaczenie mają działania urbanistyczno – planistyczne zmierzające do przenoszenia obiektów zagrożonych, wysiedlenia i zmiany sposobu zagospodarowania, a przede wszystkim zdecydowanego ograniczenia wszelkiej zabudowy na terenach zalewowych.

5. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji.

Za obszary wymagające przekształceń uznaje się tereny przemysłowe i składowe oraz poprzemysłowe. Przekształcenia te winny mieć odzwierciedlenie w następujących działaniach:

- modernizacja technologiczna w celu uniknięcia ich uciążliwości środowiskowej;
- uaktywnienie biologiczne terenów niepokrytych sztucznymi nawierzchniami;
- wprowadzenie stref zieleni izolacyjno-krajobrazowej.

8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Zakłada się, że zadania określone w gminnym programie opieki nad zabytkami będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- instrumentów prawnych – wynikających z przepisów ustawowych (np. uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, budowa parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków);
- instrumentów finansowych (m.in. finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych);
- instrumentów koordynacji (m.in. poprzez realizacje projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z ośrodkami naukowymi i academic-

- kimi, współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
- instrumentów społecznych (m.in. poprzez działania edukacyjne promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami);
 - instrumentów kontrolnych (m.in. aktualizacja gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego).

9. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Kryteria prowadzenia oceny realizacji programu opieki nad zabytkami:

W ramach priorytetu I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy:

- Poziom (w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami.
- Wartość finansowa zrealizowanych kompleksowych programów rewaloryzacji i rewitalizacji oraz liczba (bądź inne mierniki) obiektów poddanych rewaloryzacji w ramach tych programów.
- Wartość finansowa wykonanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych ww. praco.
- Zakres współpracy z organizacjami pozarządowym.
- Inne.

W ramach priorytetu II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego:

- Poziom (w %) objęcia terenu gminy wykonanymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
- Liczba utworzonych parków kulturowych.
- Liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych.
- Liczba wniosków o uznanie obiektów i obszarów za pomniki historii.
- Zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi.
- Inne.

W ramach priorytetu III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości:

- Liczba opracowanych prac studialnych (studia historyczno-urbanistyczne, studia krajobrazowe, katalogi typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego).
- Liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych na terenie gminy.
- Liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych, konnych, wodnych.
- Liczba opracowanych, wydanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników).
- Liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej.
- Liczba osób zwiedzających muzea, skanseny, izby regionalne itp.
- Liczba szkoleń lub liczba pracowników biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego.
- Inne.

10. Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Informacje o zasadach i kryteriach dotyczących możliwości pozyskiwania środków

finansowych na zadania związane z ochroną i opieką nad zabytkami znajdują się na podanych poniżej stronach internetowych (stan na 2012 r.).

- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Promesa Ministra Kultury” –

www.mkidn.gov.pl

- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Dziedzictwo kulturowe” –

www.mkidn.gov.pl

- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Fundusz wymiany kulturalnej” –

www.mkidn.gov.pl

- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Kultura 2007–2013 – www.mkidn.gov.pl

- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Innowacyjna gospodarka”, projektu nr 6.4.

Inwestycje w produkty turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym – www.interreg.gov.pl

- Informacje dotyczące programów operacyjnych „Regionalne programy operacyjne” –

www.interreg.gov.pl

- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora

żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich” – www.minrol.gov.pl

- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Kapitał ludzki” – www.mrr.gov.pl

- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Infrastruktura i środowisko www.mrr.gov.pl

- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Europejska współpraca terytorialna” –

www.mrr.gov.pl

- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Fundusz dla organizacji pozarządowych” –

www.funduszngo.pl

- Informacje dotyczące możliwości finansowania przy wykorzystaniu ustawy o partnerstwie publiczno-prywatnym www.partnerstwopublicznoprywatne.info/ustawa_ppp.php

- Inne.

11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

Program opieki nad zabytkami na lata 2008 – 2011 postulował szereg działań, z których jedynie niewielka część została zrealizowana, zaś większość jest nadal do realizacji.

W 2010 r. przeprowadzono konserwację zabytkowego nagrobka, usytuowanego na cmentarzu parafialnym w Praszce, wpisanego do Rejestru Zabytków (Leona Dobrowolskiego z 1862 r.) za łączną kwotę 6.000 zł. W 2011 r. ze środków społecznych zrealizowano konserwację i zabezpieczenie zabytkowego parowozu kolejki wąskotorowej, znajdującego się przy skrzyżowaniu ul. Piłsudskiego i Kościuszki. Natomiast w 2012 r. wykonano Teczke Ewidencyjną cmentarza parafialnego rzymsko-katolickiego w Praszce przy ul. Kaliskiej oraz opracowano nowy Program Opieki nad Zabytkami Gminy Praszka na lata 2013 - 16 na łączną kwotę 4.000 zł.

Zaleca się systematyczne wykonywanie Teczek ewidencyjnych cmentarzy rozpoczęte w 2012 r. Pozostały jeszcze do realizacji - oprócz cmentarza żydowskiego w Praszce - cmentarze parafialne rzymsko-katolickie w Przedmościu i Wierzbii a także zespół parkowo-dworski w Kowalach.

Realizacja i finansowanie zadań z zakresu ochrony zabytków przez gminę, zależy od konstrukcji budżetu i planu wydatków inwestycyjnych, które są wskaźnikami dynamicznymi. Ważne są również zewnętrzne źródła finansowanie, o które gmina może aplikować. Ponadto corocznie w budżecie gminy powinny być środki przeznaczone na dotacje celowe na ochronę zabytków na terenie gminy, nie będących własnością gminy.

Powyższe zadania, wraz z wynikającymi z niniejszego Programu opieki nad zabytkami, winny zostać uwzględnione w planach gminy na lata następne.